FEMINIST

Kurtuluşumuz için elele!..

4. SAYI

kadın çevresi yayınları

JULIET MITCHELL

ANDREE MICHEL

LEE COMER

SIMONE DE BEAUVOIR

FEMİNİST

Arada bir çıkar

4. Sayı Mart 1988
Fiyatı: 800 TL (KDV dahil)

KADIN ÇEVRESİ YAYINCILIK A.Ş adına
Sahibi ve Sorumlu Yazıişleri Müdürü
Handan Koç
Adres: Klodfarer Caddesi 41/36
Servet Han Cağaloğlu - İSTANBUL

Baskı: Ayhan Matbaacılık

8 mart dünya kadınlar günü'ne

BİR SÜREDİR BU ÜLKEDE DAHA ÖNCE OLMADIK BİRŞEYLER OLUYOR. BİZLER YANİ KADINLAR, OROSPULAR, KANCIKLAR, EKSİKETEKLER, KAŞIKDÜŞMANLARI, ZİLLİLER, BİZ İKİNCİ SINIF VATANDAŞLAR, BİZ KADIN MİLLETİ, ARTIK SÖZÜMÜZÜ YALNIZCA BİZİ DUYMAK İSTEYENLERİN DEĞİL, HERKESİN, UZAK DOSTLARIMIZIN VE YAKIN DÜŞMANLARIMIZIN BİLE DUYABİLECEĞİ BİR ŞEKİLDE SÖYLER OLDUK. DİLİMİZ TATLI DEĞİL, EVET ÇÜNKÜ ACIYLA ZEHİRLENDİK, DİLİMİZ BECERİKSİZ, ÇÜNKÜ HATIRLAYABİLDİĞİMİZ BİR TARİH BOYUNCA İLK KEZ YÜKSEK SESLE KONUŞUYORUZ. VE, BAZEN ELİMİZİ NEREYE UZATACAĞIMIZI BİLEMİYORUZ, ÇÜNKÜ DOKUNMAK İSTEDİĞİMİZ O KADAR ÇOK KADIN VAR Kİ! ÇÜNKÜ EMEĞİMİZE, BEDENLERİMİZE, RUHUMUZA EL KONULAN, TARİHİMİZİN UNUTTURULUP GELECEK DÜŞLERİMİZİN ÇALINMAYA ÇALIŞILDIĞI BU DÜNYADA TEK BAŞINA MÜCADELE ETMENİN, KURTULMANIN MÜMKÜN OLMADIĞINI ANLADIK VE BİRŞEYİ DAHA, BİZE BİZDEN BAŞKA KİMSENİN FAYDASI OLMADIĞINI, ÖNÜMÜZÜ AÇMAK İSTEYENLERİN YOLUMUZU KESTİĞİNİ ANLADIK. O YÜZDEN TAM VAKTİDİR, KENDİ KENDİMİZE MIRILDANDIĞIMIZ ACILARIMIZI FARKETMEK, PAYLAŞMAK, DAYANIŞMAK, ÖRGÜTLENMEK, MÜCADELE ETMEK İÇİN, KURTULUŞUMUZ İÇİN EL ELE VERELİM. ÇÜNKÜ GELECEK BUGÜNDEN FARKLI OLACAKSA GELECEK BİZİM DE OLACAKTIR.

GELECEK KADIN OLACAKTIR.

KADINLARIN KURTULUŞU İÇİN,
KURTULUŞUMUZ İÇİN ELELE...

vildan
Figen
Lâle
Laura
İdil
Gül
Defne
Evin

merhaba!

BİR KADIN

Beni alıkoymaya çalıştığın şey: denemek. Yalnızca hayal etmekle yetinmemi bekliyorsun. Alıkonduğum şu hayat nasıl bir şey? Bunu merak etmekten vazgeçmeye çalışıyorum. Çünkü aramızdaki şu bitmeyen gerilim ve çatışma, benim boyuna, edepsizce "istiyor" olmamdan yaşanıyor. Yani sen böyle söylüyorsun. Allah kahretsin ki istiyorum. Hayatı istiyorum. Orada öyle durup senin yaşadıklarını seyretmekle yetinemiyorum. Kendim denemek istiyorum. İstiyorum. İstiyorum. Yalnızca senin istememi uygun gördüğün şeyleri değil, başka şeyleri de... Düpedüz hayatı. Bu ne küstahlık değil mi? Ben ne ihtiraslı bir kadınım. Yetinmeyi bilmeyen. Rahat bana batıyor sanki. İşte hazır sen bana, odama hayatı taşıyorsun. Hiç başım ağrımadan, risklerini göğüslemek zorunda kalmadan elde ediyorum onu. Ama ben nankör, ihtiraslı kadın "illâ ki kendim yaşamak istiyorum" diye tutturuyorum. Ben belâmı mı arıyorum? Yoksa seni sevmiyor muyum? Evet, senin uygun gördüğün şeyleri yaşamakla yetinmediğime ve bütün bir hayatı senin varlığın, aşkından ibaret kılamadığıma göre seni sevmiyor olmalıyım. Sevmek fedakârlık değil mi? Aşk kendini adamak değil mi? İyi de bazı sorular kafama takılıyor. Niçin fedakârlık ve kendini adamak deyince akla gelen ben oluyorum? Senin istemen, istediklerini elde etmeye çalışman, denemen hiç sorun yaratmıyor. Kimse fedakârlık etmen gerektiğinden söz etmiyor. Belli ki denemek ve yaşamak senin en doğal hakkın. Herkes bu hakkını sana hiç endişe etmeden teslim ediyor. Sen de haklarından eminsin. Hiç çekinmeden istiyor, denemelere girişiveriyorsun. Bense haklarımdan hiç emin değilim. Bırak elde etmeye çalışmayı, yalnızca istiyor olmaktan bile suçluluk duyuyorum. Nasıl duymam, ben istemeye başlayınca herkes ayağa kalkıyor. İstiyor olmam sorumsuzluk, isteklerimde diretmem bencillik oluveriyor. Allah Allah! şaşırıyorum. Aynı şeyleri sen isterken adları hiç bunlar değildi. Burada bir terslik var galiba, şüphelenmeye başlıyorum. İsteklerimi denemeye kalkışırım diye bir endişe havası esiyor. Başta sen olmak üzere herkes fedakârlıktan söz etmeye başlıyor. Benim de kafam karışıyor. Sevmek fedakârlıktır sözü ne çok ediliyor. Usanıyorum. Kendimi adamayı, isteklerimden vazgeçip fedakâr olmayı nasıl istiyorum, nasıl... Vazgeçeyim ve herşey düzelsin istiyorum. Yürekten, sahiden istiyorum. Olmuyor. İçimde birşey direnip duruyor. Allah kahretsin bana gereksiz sorular sordurup başıma işler açıyor. Benim denemeye kalkışmam niçin korkutuyor seni ve de herkesi? Sanırım yarım akıllıyım. Beceremem. Yüzüme gözüme bulaştırırım. Hayır, yanlış anlıyorum onları. Beni düşünüyorlarmış. Başıma bir iş gelmesinden korkuluyor. Herşey benim iyiliğim için. Anlıyorum çok seviliyorum. Seni de kimse sevmiyor galiba. Beni öyle çok seviyor, öyle çok düşünüyorsun ki, herhangi bir zarara uğramamam için beni yaşamaktan alıkoyuyorsun. Olsun, sen beni çok seviyorsun. Ne olur beni sevme ve düşünme diyesim geliyor. Demiyorum. Desem nankörlük etmiş olurum. Demek ki, böyle bir yasa var. Benim sevgim varlığımdan vazgeçme fedakarlığını gösterebilmemle ölçülüyor. Seninki de beni yaşamaktan alıkoyma oranınla. Bir yarıştır başlıyor. Bizim tarafta varlığından en çok, en hızlı vazgeçene "sevme" madalyası veriliyor. Sizin tarafta da en çok baskıyı kurup, yaşamaktan en çok vazgeçirene. Ben vazgeçmeye, sen vazgeçirmeye çalışıyorsun. Yine kafam karışıyor ve bazı şeyleri anlamakta zorluk çekiyorum. Sevmek en az iki kişiyi gerektirmez mi? Bizse birini ortadan kaldırıp başımızı ağrıtmamaya çalışıyoruz. Ayrıntılara mı takılıyorum ne? Takılmayacağım, ama ortadan kaldırılmaya çalışılan benim. Hani insan takılmadan edemiyor. Neyse ben üstüme düşeni yapıp herşeyden vazgeçmeye çalışıyorum. Olmuyor. Sanırım ben bu tuhaf yarışı kaybedeceğim. İçimden birşey direnip

BİR ERKEK

duruyor çünkü ve vazgeçemiyorum istemekten. Suç benim değil, o direnen şeyin. Başıma bütün belaları açan o. O olmasa fedakâr, senin aşkına layık ve dolayısıyla mutlu bir kadın olacağım. Kafam yine karışıyor. Ben kendimi sana adayıp, herşeyden vazgeçtiğimde, yani orada değilken mutluluğu nasıl hissedeceğim? Artık garip sorular sormaya başladım. Delirdim mi ne? Hep böyle garip ayrıntılara takılıyorum. O yüzden kaybediyorum. Vazgeç gitsin! Olmuyor. Bu arada sinirlerim iyice bozuluyor. Bu kez de bütün çatışmalarımız sinirlerimin zayıf olmasından yaşanmaya başlıyor. Bunu yine sen söylüyorsun. Ama niçin rol yapıyoruz? Niçin sinirlerim bu çatışma nedeniyle bozulmuş değil de, bütün bu çatışmalar sinirlerimin zayıflığı nedeniyle yaşanıyormuş gibi yapıyoruz? Neyi kurtarmaya çalışıyoruz? Boşver sorma. Vazgeç! Çalışıyorum. Ama vazgeçişlerim yetmiyor sana.

Aslında zamanla azar azar vazgeçtim bir dolu şeyden. Şu çatışmalardan kurtulalım diye. Usanıyorum çünkü. Yoruluyorum. Ben yoruluyorum ama sende bir enerji deposu

olmalı. Yorulmuyorsun. Biraz da sen, en azından şu çatışmaları ufak bir mola verelim diye isteklerinden vazgeçmemi talep etmekten caysan. Hayır, caymıyorsun. Ben azalıp yok olurken, sen güçleniyor, çoğalıyorsun sanki. Ve, hep daha fazlasını istiyorsun. Yetmiyor vazgeçişlerim. Daha fazla, daha fazla... Sonu yok. Oh olsun! Bendeki o şey de direniyor işte. Kendimi onunla koruyorum. Artık itiraf etmem gerek. Ben bencil bir kadınım. Tam tamına vazgeçemiyorum. Aynı zamanda kıskancım da. Açıkçası kıskanıyorum seni. Sen hergün dünyanın içine girmeye hazırlanırken, ben bir tekrarı yaşamaya hazırlanıyorum. Dünya bana göre değilmiş, kurtlar varmış, kaparmış. İyi de kurtlara rağmen sen hergün dalıyorsun içine. Seni kapmaları sorun değil anlaşılan. Ben kurtlarına rağmen orayı istiyorum. Beni kurtlar kapsın istiyorum. Kapsın!.. Burada kurtlar yok ama ben yok oluyorum yine de. O halde?.. Kurtları istiyorum. Hergün böyle azar azar, gizli gizli dağılıp, çözülüp, parçalanmaktan iyidir. Öbür durumda bilirsin kurtlar var karşında, açık-seçik bir düşman. Ya burada? Bu sevgi adı altında nedir beni parçalayıp, yok eden? Düşman kim? Kafam karışıp duruyor. Öfkelerim de çoğalıyor. Ve ben devamlı azalıyorum. Ben

kimdim? Neler istiyordum? Hepsini unutmaya başlıyorum. Parçalanmaya da devam ediyorum. Milyonlarca. Her tarafım acı içinde. Ve nasıl yorgunum. Elimi kaldıracak halim yok. Ben yatıp uyusam biri gelip beni toparlasa. İşte istenilen oldu. Herşeyden vazgeçtim. Ve bu durumdayım. Öldüm. Cehennemdeyim sanırım. Artık kurtuldum. Talepler biter sanıyorum. Hayır! Yanılıyorum. Bitmiyor. Şimdi de bu ölülük halinden kurtulmamı istiyorsun. Nasıl olur? Hayattan vazgeçmemi sen istiyordun. Vazgeçince başka türlü nasıl olunur? Artık ciddi ciddi kuşkulanıyorum. Geciktim mi ne? Sanırım herşey başaşağı duruyor. Artık kaleler gibi duran herşeyden şüpheliyim. Belki de paranoyak oldum. Müthiş güzel gibi duran kavramlar önünde asla eğilmiyorum artık. Ciddi şüphelerim var. Önlerinde durup düşünüyorum. Biri içi titreyerek aşktan söz ettiği zaman bir sinirdir alıyor beni. Kendimi zor tutuyorum. İnşallah aşka benzemeyen bir aşktan sözediyordur diyorum. Fedakârlık dedikleri zaman galiba kendimi tutamıyorum. En son fedakârlıktan söz eden niçin titremeye başladığımı sormuştu. Kimin fedakârlığı? Nelerden fedakârlık. Evet, biliyorum artık herşey başaşağı duruyor. Benim istiyor olmam değil, senin elimde yalnızca bir tane olan hayatımı istemen bencillik. Artık bu ne kadar açık. İnanılmaz bir öfke içindeyim. Fakat korkunç parçalanmış durumdayım ve çok yorgunum. Biri gelip beni buradan götürse. Hayır, gerek yok. İşte direnen şey hâlâ ortada. İyi ki var. İyi ki orada. Artık onu çok seviyorum. Ben ona yaslanıp bütün parçalarımı toplayıp gidiyorum, eşyalar sende kalsın. Sakın bana bunu deme; "Hayatı sen oyun mu sanıyorsun? Seni nelerin beklediğini bilmiyorsun. Mutsuz olacaksın" sakın deme! Mutlu olmasam da bundan daha fazla mutsuz olmayacağımı biliyorum. Burada yok oluşun acısını çekiyorum, oysa ben de diyorum ki: Madem ki kırk yılda bir dünyaya geliyoruz, o halde varoluşun acılarını çekelim bari, yokoluşun değil. Ayrıca varoluşun yalnızca acı ve mutsuzluk olmadığına da inanıyorum. O yüzden sakın bana "Nereye gidiyorsun, mutsuz olacaksın" deme. Herşey sende kalabilir, ben kendimi alıp gidiyorum...

İdil

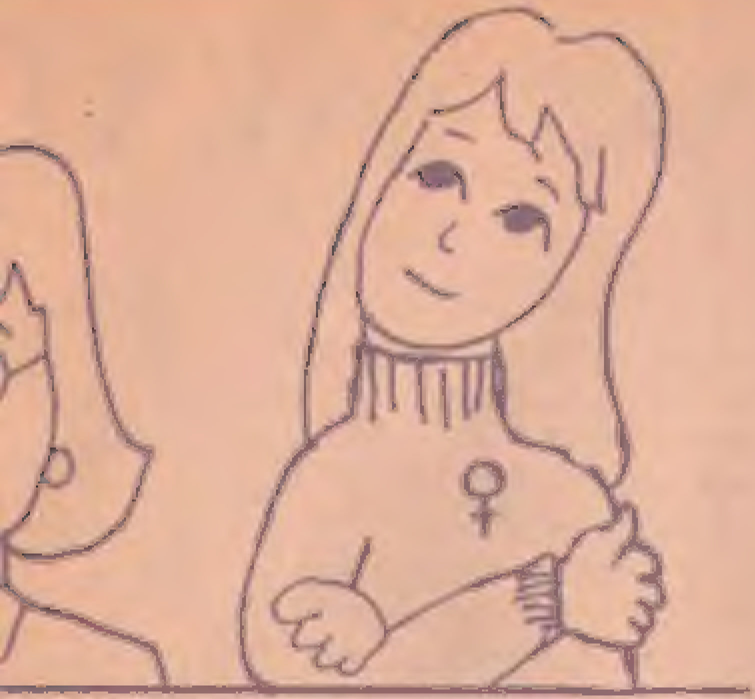

DAYANIŞMA MI, KADIN DAYANIŞMASI MI?

2'de İstanbul'da birtakım etkinlikler kadınları,
mî ideolojinin yaptığından çok ayrı bir
imde gündeme getirdi. Kadınlar birbirlerinin
kına vardılar. Stella'nın dediği gibi "üç beş
lın, sonra otuz kadın, büyük grup, sonra yine
on kişilik küçük gruplar..." 1984'te Kadın
vresi kuruldu. Sonraki etkinlikler -yayın,
lantılar, konulu tartışmalar, sergiler- Kadın
vresi ağırlıklı oldu. Kadın Çevresine çok
lın geldi ve gitti. 1987 Mayıs'ında, neredeyse
dan sayılacak bir dayak olayında, yargıcın
kışıksız sözleri üzerine kadınlar kendisini
ya ederek önemli bir kamuoyu oluşturdular.
men arkasından değişik birlikteliklerde
dınlar, tek tek kadınlar dayağın meşruluğunu
testo etmek için yürüdüler. Haziran'da bir
p kadın ayrımcılığa karşı çıkan derneklerini
rdular. Ekim'de hep birlikte Kadın Şenliği
landı.

ndi, bu beş yıllık sürede yapılan eylemlere
kınca, olumlu yanlarının ağırlıkta olduğunu
rüyorum. Eksiklikler, aksaklıklar,
msuzluklar da var ama bu beş yıl içindeki
eylem, bir öncekinden ya daha nitelikli
nuş ya da Kadınların Hareketine değişik
dan yaklaşan bir olgu ortaya çıkmış. Beş
da, çeviri yapmak amacı güden ilk küçük
ıptan bugünlere -bir şirkete, bir derneğe, bir
mpanyaya- gelmişiz. Yani, biz kadınlar, konu
erimizde baskı kuranlar olunca -bunlar erkek
emen değerleri olan yöneticiler, erkeklerdir-
ginin aynı tarafında olabilmişiz, dayanışma
sterebilmiş, birbirimizi desteklemiş ve
lamışız. Ama *birbirimizle* olan ilişkilerimizde
dayanışmadan söz edebilir miyiz? Saydığım etkinlikler sırasında yaşadıklarımıza bir göz atınca, dıştan gelen belâya karşı ortaya koyduğumuz dayanışma, kadın kadına yaşadıklarımıza, davranışlarımıza, birbirimizi kollamamıza oranla, bence, üç gömlek daha ileri. Bu durumda çok fazla şaşacak bir yön yok. Kadınların birlikteliği daha çok yeni. Beş yıldır yaşanmış coşkular, bağlılıklar, sıcacık alış verişler var ama bunlar dayanışma mı? Öfkelenmeler, çekemezlikler, çekip gitmeler çoğunlukta mı yoksa gerilemeye mi başladı? Hâlâ kırılmaları, yalnızlıkları, acıları kalkan yapıp arkalarına sığınıyor muyuz? Bizleri içimizden ve dışımızdan kuşatan tüm engellere rağmen, karşı karşıya gelip konuşmaya ve anlaşmaya çaba gösteriyor muyuz? Dünyanın yarısı bizleri ezerken, bu saydıklarımın üstesinden gelemedikçe kadınların dayanışmasından dem vurabilir miyiz?

Sevgili kadınlar, yazdıklarım gözlemlerim; eleştiri yapmıyorum. Amacım kafamdaki soruya cevap bulmak: kadınlar, birbirimizle niçin dayanışamıyoruz?
Bence korkudan... Ne dersiniz?..

Minu

BİZİ MORGAN'LAR YAKTI...

türkçe'de geçmiş zaman iki şekilde kullanılır. di'li geçmiş ve miş'li geçmiş. bunların arasındaki fark miş'li geçmişin doğrudan gözlemlenmemiş, başkasından duyulmuş, ya da bir yerde okunmuş olan olayları, durumları anlatırken kullanılmasıdır. yani örneğin bir arkadaşınız size kocasıyla kavga ettiğini söylerse, siz de akşam kocanıza gidip, "leyla'ların evliliği yürümeyecek galiba. yine kavga etmişler." dersiniz. ama bunun yerine "leyla'ların evliliği yürümeyecek galiba. yine kavga ettiler." deseniz, kocanız da size, "aile arasına girilmez. sen karışmasaydın sakın." diyebilir. çünkü bu sözlerinizden sizin de kavgada hazır bulunduğunuz sonucunu çıkarır. bu basit dilbilgisi kuralının en sık çiğnendiği yer basındır. o kadar ki bu durum artık yadırganmaz hale gelmiştir. nitekim, gazetenin dış haberler sayfasını açıp da, "hindistan'da polisle sih militanları çatıştı." diye bir haber okusanız, aklınıza gazete muhabirinin haberi hindistan'dan yazmış olduğu gelmez. gerçi son yıllarda haber dergileriyle birlikte bu zaman kullanma işleri iyice karıştı ama benim asıl gelmek istediğim nokta, aynı hatanın tarih ve daha da şaşırtıcı olarak antropolojiyle ilgili olarak yapılması. ilk elden yazılı kaynakların elde edilebildiği, diyelim ki ondokuzuncu yüzyılın sonuyla ilgili olarak, örneğin, "kadınlar için oy hakkı isteyen sufrajetler, ingiltere'de, birinci dünya savaşının çıkmasıyla birlikte burjuva milliyetçi bir nitelik kazandılar." gibisinden bir ifade kullanılmasını hadi bir derece anlayabiliyorum ama, bundan dört bin yıl filan öncesiyle ilgili olarak, "o zamanlar anaerkillik vardı..." diye başlayan anlatımları yadırgıyorum doğrusu. çünkü o dönemlerle ilgili araştırma yapan *bilim adamları* bile görüşlerini geçerli olması gerektiğini düşündükleri, savundukları tezler olarak ifade ediyorlar. onların görüşlerini aktaranların, herşey gözlerinin önünde olup bitmiş gibi bir üslup kullanmaları bana çok tuhaf geliyor. hele bunların güncel politik tartışmalara dayanak yapılması iyice garip. örneğin biz, "dayağa karşı yürüyüş yaptık. neden gelmediniz?" diyoruz. cevap, "kadınlarla erkekler arasındaki işbölümü tarihin ilk dönemlerinde ortaya çıktı." diye başlıyor. "kadınları ezen düzenden kimin çıkarının olduğunun açık edilmesi, kadın mücadelesi açısından önemlidir." diyoruz. "tarihte kadınların baskı altına alınışı sınıfların ortaya çıkışıyla birlikt gerçekleşti" diye kestirip atıyorlar. öyle ki, bu aralar "kadın sorunuyla" ilgili olarak yazılan yazıların çoğunun şöyle bir yarım sayfası filan antropolojik açıklamalarla -hem de işin kötüsü ay antropolojik açıklamalarla- geçiyor. evet muhalefete tarih lazımdır. üstelik de gözle görülmüş, tenle yaşanmış, hatta yaşayanlardan okunup dinlenmiş bile olmayan bir hayat parçasından söz ederken hiç kuşku duymamak, belli bir bakış açıs.na sahip olmaya işaret eder. evet, ama epeyce daraltılmış bir bakışaçısına. bu bakışaçısı o kadar daraltılmıştır ki, arasından *bugün* sızamaz. oysa bize gereken, görüp değiştirmek istediğimiz, bugündür.

***

eskiden okuyup "car car ötmek" pek makbul değildi. çünkü muhalefetin "gevezelik etmeye" vakti yoktu. sonradan, muhaliflerin önemli bölüm okuyup tartışmaya epeyce fırsat buldu. (hatta bir kısmı bunu kalabalık gruplar halinde yapacak pe başka şey olmamacasına gerçekleştirme şansını elde etti) yıllar böylece geçti. şimdilerde yine bol bol yazıp çizme fırsatı çıktı. fakat bu sefer genel eğilim çok farklı. ay neler neler öğrenmiş herkes bunlar yazılanlara yansımaya başladı. şimdi politi metinlerin çoğu öyle kaleme alınıyor ki, örneğin mitolojik kahramanların tamamını iyice bellemeden, ya da dünya edebiyatı üzerine epey fikir sahibi olmadan en basit bir konuda yazılmış bir yazıda bile ne dendiğini anlamak imkânsız. bu tavır. okulun, eğitimin karşısında olanlarda bile görülüyor. oysa muhalefetin hem uygulayıcılarını hem de sesini duyurmaya çalıştıklarının, yani kadınlar, işçiler, kürtler, eşcinseller vb.nin varolan eğitimden en az yararlanabilenler olduğu düşünülürse, böyle yazmanın pek işlevli olmadığ açık. üstelik eğer baskı, sömürü ve bunlara karşı nasıl örgütlenilebileceği bu insanlara anlatılamayacak kadar karmaşık şeylerse, işler fena. çünkü öngördüğümüz şeylerin gerçekleşmesi çok zor demektir bu. ben seçkin olmaya karşı değilim, dünyada öyle konular var k çok az insanın ilgisini çeker. ama o konular da mutlaka olmalıdır. hatta bu konularda düşünenler bunların dünyanın en önemli şeyi olduğuna da

ıanabilirler. örneğin birisi çıkıp güney galler ölgesi 14. yüzyıl şairleriyle ilgilenebilir ve bunlar ortaya çıkarılmadan dünyada hiçbir şeyin yapılamayacağına inanabilir. (herkesin birbirine enzediği şu halimizde ne hoş olurdu böyle irilerii) bu konuda yazarken de istediği kadar elit" olabilir, çünkü onun, yazdıklarını kumalarını istediği insanlar da konuya ilgi duyan nlamında "seçkin" bir azınlık olacaktır. (azınlık lacakları benim varsayımım tabii. birden herkes u konuya ilgi duymaya da başlayabilir.) ama adınlar neden baskı altındalar filan gibi bir onunun daha basit ele alınabileceğini lüşünüyorum. elitliğe karşı değilim demiştim, evet ma elitizme, kendini seçkinleştirmenin yollarını ramaya, bunun için çaba göstermeye karşıyım. aygın muhalefetin elitizmle yürümeyeceğini lüşünüyorum. üstelik herhangi bir politik metnin ilgiyle yüklenmesi onu doğru kılmaz, yalnızca ilgiyi yüceltenleri o metinde yazılı olanların doğru lduğuna ikna etmeye yarar. görüşlerimizi oğrulayacak olanın kitaplarda yazılanlar değil, ayat olduğunu düşünüyorum.

ürkiye'de muhalefet oldum olası ciddidir. en nantıksız, en gülünç, en kaale alınmaz görüşler ile ciddi bir üslup, ağdalı cümleler ve neredeyse endi içinde *resmi* olarak adlandırılabilecek bir öylemle ifade edilir. bu aslında yalnızca nuhalefetin değil, yerleşik olanın da dili. hatta ence muhalefetin muhalefet ettiğinden ödünç ldığı bir dil. çünkü konuşma diliyle yazma dili rasındaki ayrım bugüne kadar politika, felsefe, ilim gibi alanlarda yazmış nsanların çoğunun

uyguladığı bir ayrım. insanlar düşündükleri, savundukları, doğru olduğuna inandıkları şeylerin önemli bir bölümünü katiyen içselleştirmemiş oldukları için, yazarken güzel güzel ifade ettiklerini pek güzel atlayabiliyorlar. ayrı bir yazma dili bu atlamanın ortaya çıkmasına karşı bir çare bence.[1] bu durum özellikle bizim gibi gündelik hayatın da politikasını yapanlar için önemli. ayrıca yazılan dilin böyle bir yüceltmeye tabi tutulmasının son derece yabancılaştırıcı olduğunu düşünüyorum. eğer her türlü muhalefet, işte, evde, sokakta yaşanana dairse, neden buralarda kullandığımız dili, yazarken -ya da eşit derecede yabancılaştırıcı olan kürsüden- kullanmayalım? bunun, bu ayrı yazı dilini kullanmayı bilmeyen, beceremeyen insanları muhalefetten, yazmaktan uzak tutan bir iktidar taşıdığı bir aşikâr. örneğin, bütün yazarların uzun, ağdalı cümlelerle, alıntılar yapıp, dipnotlar düşerek kaynakça göstererek yazdığı bir dergide[2] birisi çıkıp, gündelik bir dille, işyerinde olanları anlatsa, okuyanların çoğu hoşgörülü bir gülümsemeyle, "ne güzel, içinden geldiği gibi yazmış." der. ama herkes bunun belli bir *ayırma* -yani pratik olanla teorik olanın ayrılması- dolayısıyla pratik olana yönelik bir aşağılama taşıdığını bilir. yazı zaten işyerinde olanlara dairdir, ama gündelik dille tutup felsefe üzerine yazılırsa herkes şaşırır, hatta bazıları yazılanın felsefe olduğunu bile anlamaz. çünkü felsefe gibi ciddi bir şeyi yazıldığı dilden tanımaya alışıktır okuyucular. ben gündelik dilin, argonun, hatta belki gündelik telaffuzun bile yazıda kullanılması gerektiğini düşünüyorum. belki ancak böylece yazdıklarımızın yaşadıklarımıza dair olduğunu unutmayız. ■

ayşe

(1) bunu en çok eşcinsellerle ilgili politika yapılırken hissediyorum. biliyorsunuzdur, bir süredir herkes "eşcinsellere karşı daha hoşgörülü yaklaşıyor." bir sürü yerde eşcinsel hakları ya da eşcinselliğin nasıl da doğal bir eğilim olduğu yolunda yazılar çıkıyor. bu yazıları yazanları (çoğu erkek) eşcinsellerle birlikte gördüğümde, çoğunun bir eşcinselin kendilerine ilgi göstermesinden korktuklarını dahası eşcinsellerden "farklı" ve "garip" davranışlar beklediklerini seziyorum. bunu yazılarıyla yansıtsalar eşcinseller de onlarla ilgili ne düşüneceklerini bilirlerdi. oysa durum genellikle tam tersine oluyor. eşcinseller genellikle yazmayıp "samimi hislerini" belli ediyorlar, eşcinselleri hoşgörenler ise "resmi" yazılarını döktürüyorlar.

(2) alıntıya, dipnota, kaynakçaya karşı değilim. bunlar olmadan bazı şeyleri ifade etmenin mümkün olmadığının farkındayım. bunları yalnızca gözünüzün önüne bir dergi imgesi oluşturmak için kullanıyorum.

KADINLARA YAPILAN DÜŞMANLIK ERKEKLERİN ÇIKARINA

şu dünyada "kadınlara mahsus" diye bilinen, mesela kadınların kullandığı eşyalar, kadınların durumları, kadınların yaptığı işler genel olarak önemsiz görülür, küçümsenir ve alay edilir. ben kadın düşmanlığı üzerine bu çerçevede düşündüm.

ister ev kadını olalım, ister öğrenci, ister akademisyen ya da evli, boşanmış, bekar, içinde yaşadığımız dünyayı kadın olarak yaşadığımızda, kadınlara ait özelliklerin pek sevilmediğini biliriz. çünkü "kadınca" diye tanımlı şeylerin kolaylıkla yerildiği şu erkek dünyada, biz kadınlara yapılan düşmanlığın haklı sebepleri olduğuna inanılır. kadınların yaptıkları işler ve durumları hem erkek egemen değerler açısından makbul değildir hem de kolaylıkla erkek özellikleri tercih edilebilir görülür.

biz, hemen hemen her çevrede, hattâ muhalif ortamlarda bile, insanların alaycı bakışları karşısında, hay allah rujumu fazla kaçırdım, eteğin astarı mı sarktı yoksa, düşüncelerimi söylemenin sırası mıydı şimdi diye çok geçirmişizdir içimizden... erkeklerin kalabalık olduğu bir ortamda, kadın olarak bulunduğumuzda -süsümüzle, saçımızla, sözümüzle "kadınca"ysak tedirginlik yaşayabiliriz. hele de bu halimizle politika yapmaya kalkıyorsak, kolay kolay ciddiye alınmayız. politika, "kadınca" yapılamaz diye düşünmek çok yaygındır, erkekler bu işi de "erkekçe" yapmışlardır şimdiye kadar.

kadınların duygulu ve fedakâr oluşları küçümsenir, ama erkekler fedakâr değillerdir genellikle ve herhangi bir olayda hissiyat gütmek akıllarına gelmezken, bu özellikler duygululuğa ve fedakârlığa göre olumlanır.

kadınlara ya da "kadınca" şeylere düşmanlık kadınlar tarafından da yapılır. herhangi bir erkek ortamını, kadın ortamına tercih etmek çok yaygın olanıdır. yemek pişirmek, çocuk bakmak akla gelen ilk yerilecek işlerken, kadınların kuaförde kendilerini beğendirmek için aptalca zaman harcadıkları söylenirken, erkeklerin yaptığı binbir çeşit işi, onların kapladığı alanları yermek akıldan geçmez. anlaşmalar, anlaşmazlıklarla sürdürülmüş savaşlarda bulunmak, müdürlük, idarecilik yapmak, bir bankada veznedar olmak ya da süslenmeye zaman ayırmamak çocuk bakmaktan, kuaföre gitmekten özel olarak iyi gibi gelmiyor bana. üstelik sıkıcı ve baskıcı diye düşünüyorum.

diğer yandansa kapitaliste düşmanlık "kapitalistin karısına" düşmanlıktan geçer. "kapitalistin karısı" durumundaki kadına, fabrikadaki işçiyi eziyor diye değil de (zaten sermayenin sahibi de genellikle erkekler olduğu için direkt ezen değildir) kürkünden, süsünden, mücevherinden, boyalı saçlarından dolayı düşmanlık yapılır. çünkü, kadınlara yapılan düşmanlık (ki "kapitalistin karısına" sadece kadın olma durumundan ötürü düşmanlık duyulur) bazı politik görüşler için de faydalanılabilir görülür.

kadınlara düşmanlık yapmanın ideolojik dayanağı, erkeklerin egemen olduğu düzen,

[illegible]

[illegible]

oluşturulacak ve hattâ bugünden varolan kadın alanlarına çekmek bile bana daha iyi geliyor çünkü, erkek alanları erkeklerin egemenliklerini sürdürdükleri baskıcı alanlar, bu baskı da kadınların üzerinde. böyle olduğunda erkekleri, egemenliklerinden vazgeçebilecekleri alanlara, yani kendi alanlarımıza çekmek bir dönüşüm süreci için gerekli gibi geliyor bana.

kadınlara düşmanlık bu kadar yaygınken ve bu kadar meşru görülürken, erkek düşmanı mısınız ya da erkek düşmanlığı yapmamak lazım, türünden tartışmaları gündeme getirmeyi anlamak mümkün değil. bizi ezenler erkekler demek, kahramanlığın, silahların, süslenmemenin, gücün, ihtişamın ve daha bir dolu erkeklere ait özelliklerin emin oldukları gibi pek de iyi olmadığını, yaşamamız için gerekmediğini söylemek, erkek düşmanlığı yapıyorsunuz diyen feryatlara yolaçarken, kadın düşmanlığı öyle pek kimseyi rahatsız etmiyor feministlerin dışında. doğrusu ben kadınları ezen, baskı altında tutan tek tek erkeklere de düşmanlık duyuyorum. ne çok haklı sebebim var bunun için. üstelik insanın kendisini ezenlere öfkelenmesi ve kin duyması kaçınılmaz bana kalırsa.

benim gönlüm kadınlara yapılan düşmanlığa karşı çıkmaktan taraf.

Vildan

KORKUYORUM ÇOCUK

Titriyorum, sonsuz bir titreme bu . Kat kat giyinmişorum, çaresi yok. Soğuk ya da hastalık ya da başka bir şey değil titrememin nedeni. Titriyorum gebeyim çünkü .. Olmamalıydı şimdi olmamalıydı hiç sırası değil. Ona güvenmemeliydim. Hemen doktoru arayıp, bu işi bitirmeliyim. Numara bir türlü düşmüyor, açıl artık

Alo şey .. gebeyim aldırmak istiyorum

– Sanırım iki haftalık

Daha erken olamaz mı?

Peki teşekkür ederim. Tamam, hiçbir şey yemeden gelirim

Haftaya bugün randevu verdi. Bir hafta koskocaman bir hafta. Nasıl yaşarım onunla. Bedenimde bir yabancı. Yabancı mı, gerçekten yabancı mı o, yoksa Sanki birdenbire ağırlaştı bedenim. Aynaya bakıyorum, karnım çıkmış mı diye. Elimi karnıma götürüyorum, evet, bir şeyler var karnımda ne olduğuna henüz karar veremediğim bir şey Saçmalama diye söyleniyorum kendi kendime, henüz çok küçük. Uyumalıyım, sabaha birşeyim kalmaz

Uyuyamıyorum . Varlığını kabul etmeliyim ben rahatsız eden varlığını. Ordasın, elimi karnımdan çekemiyorum. Kimbilir, tekme atarsın belki. Y... tekme atmaya vaktin olmayacak. Tekme atmanı ...nda ne kadar çok istediğimi fark ettim birden.. ...u kucağıma alıp okşamayı, sevmeyi istiyorum Annelik denilen uydurmaca bu mu yoksa? Hayır, ben bütün çocukları severim. Sen ise benim bedenimden bir parçasın. Bir an önce kopmalısın benden. Seni dokuz ay taşımak, ağırlığına, verdiğin acılara katlanmak istemiyorum. Seni doğurmak uğruna bedenime acı çektirmek istemiyorum. Ya doğururken bir aksilik olur da ölürsem.. Korkuyorum çocuk çok korkuyorum

Üstelik yapmam gereken daha çok şey var. Beni engelleyemezsin, hakkın yok buna, büyümen için ömrümün yarısını veremem, zamanım yok

Doğmamalısın! . Nasıl doğurabilirim ki seni. Doğursam bile nasıl bakarım. Ya annem babam onlara ne derim Evlilik dışı bir çocuk. Henüz bütün bunlara karşı çıkacak gücüm yok. Belki bir gün . Ama şimdi doğmamalısın

Ne çok severim çocukları. Hele kız olurlarsa. Oldum olası kız çocuklarını daha çok sevmişimdir Büyüyünce hep küçük kalsan ne güzel olurdu. İki arkadaş gibi oturup konuşuruz, mari seni dinlerim. Bir gün kapıdan içeri heyecanla girersin, mutlusundur sarılırsın bana. İlk kez öpüşmüşsündür ne kadar çok sevdiğini anlatırsın .

Yazık çocuk, bunları yaşayamayacağız seninle Boşuna direnme, ağırlaştırma bedenimi boş yere, hiç şansın yok. Sakın suçlama beni seni ölüme mahkûm eden ben değilim. Hiç ister miyim bedenimden bir parçanın ölümünü.

Bir asır gibi geçen bir hafta ve işte beyaz çarşaflarla örtülü masanın üstündeyim .. Hemşire soyunmamı söylüyor. Umursamaz bir şekilde soyunuyorum. Oysa hep utanacağımı soyunamayacağımı düşünürdüm

Beni masanın üstüne yatırıp, ayaklarımı kaldırıyor, masaya sıkıca bağlıyor. Bir boşluğa düştüğümü hissediyorum, artık hiç şansın yok çocuk... Artık seni düşünemiyorum, nefret ediyorum senden. Hareket edememek, bağlı olmak... Korkunç bir duygu, ağlamak istiyorum ama her şey o kadar mekanik ki... Üstüme beyaz bir çarşaf örtüyor. Tanrım, ya ölürsem!.. Ölüm korkusu, gözlerim tavanda anlamsızca ışıkları sayıyorum, unutmak için. Girmeden önce bana kağıt imzalattılar, ölürsem sorumlu olmadıklarını kanıtlamak için. Peki, kim sorumlu olacak ben ölürsem? Ben mi, sen mi, yoksa seni bedeninde taşımanın "y ü c e l i ğ i n e" asla erişme şansı olmayan sevgili baban mı? Sahi ne demişti, basit bir ameliyat, o da apandisit ameliyatı olmuş, hiç korkmamış, büyütecek hiç bir şey yokmuş. Onun da gelmesini istediğimde 'ben parayı vereyim ama oralara gelmeyeyim' demişti. Dayanamazmış, hastanelerde kötü oluyormuş, zaten arkadaşlarım geleceklermiş, onun gelmesine gerek yokmuş. Diretince de, zaten ondan olup olmadığına emin olmadığını söylemişti. Şimdi dışarda nasıl söyleniyordur, onu zorla getirdim diye. Çıkınca ne diyeceğim biliyormusun ona? Bundan sonra mastürbasyon yapmasını...

Hemşire serum takmaya çalışıyor. Canım çok acıyor ama bir şey diyemiyorum, canımı daha çok acıtır diye. Aniden beyaz önlüğüyle doktor içeri giriyor.

Henüz hazır değildim oysa. Birden bir roman ismi geliyor aklıma 'Beyaz Ölüm', kimindi hatırlayamıyorum. Korkuyorum. Korkmamamı söylüyor, çok gençmişsin diyor. Bedenimde parmaklarını hissediyorum, içimde bir şeyler arıyor. Parmaklarını bedenimden çekip, narkozitöre birşeyler söylüyor. Herşeyin bittiğini anlıyorum, ayrılmalıyız artık. Bana dönüp, her gün en az yirmi kadına söyledikleri tekrarlıyor 'İyi uykular, rüyanda renkli çiçekler, güzel kuşlar göreceksin, uyanınca hiçbir şeyin kalmayacak'... Gerçekten öyle mi olacak dersiniz doktor bey?..

Gece

ben bu mide bulantılarını, şişkinlik duygusunu tanırım. yaptığım parmak hesaplarının boşuna olduğunu içimden biliyorum. kimseye söylemezsem belki geçer. geçmeli... bebekler hastalık gibidir, insana ayak bağı olurlar. bunu bütün akıllı kadınlar bilir ben de akıllı bir kadınım, yapmayı planladığım işler, özgürce yaşamak istediğim bir hayat var. aniden karar verilip gidilmiş tatiller (hiç yapmadım ama bu şansa sahibim) aceleyle kararlaştırılmış toplantılar. hadi çıkıp biryerde içelimler, uzatılmış geceler, kalkıp bize gelsenizeler, sokaklar, sabahlamalar, sokakta sabahlamalar, başka evlerde gecelemeler, az parayla geçinebilmeler, herşey... hayattan mutluluk namına beklediğim herşey onunla mümkünsüz. çünkü ben başka türlü bir kadınım. evde oturup çocuk büyüten, yemek yapan, sıradan kadınlardan değilim. benim doyasıya kullanmak istediğim özgürlüğüm, heryerde savunmak istediğim duşüncelerim var. bütün bunlar bir bebeğin pembe gülüşlerine feda edilir mi? çocukları o kadınlar doğurur, onlar bakar. hani o olmak istemediğimiz kadınlar, olmamak için ana babamızla kavgalar ettiğimiz, nice çekici erkeği teptiğimiz, evimize girip çıkarken komşu bakışlarına katlandığımız, hakkımızda çıkarılan dedikodulara aldırmadığımız o kadınlar, ev içlerinde yaşarlar. ve bebekler de eviçlerinde yaşamalıdır. bebekler masallar, oyunlar ister, bizimse yazılacak yazılarımız, tartışılacak konularımız var. bizim işlerimiz önemli, bebekleri öbür kadınlar büyütürler. bizim dünyamızda, bebekler, pasta tarifleri, dudak boyaları, zıbınlar, kanaviçeler, dantelli içeteklikleri gayrimeşrudur. bu dünyada o kadınlara da yer var bize de. onlar bebeklerden vazgeçmiyorlar biz özgürlükten...

çok kullanışlı bir iş bölümü bu. üstelik de herkesi rahat ettiriyor. yerimizi bilelim. onlar erkeklerin usulca arkasındalar, biz gürültülü yanlarında. hepimiz böylece yaşayıp gidiyoruz. ne dersiniz bedenim, o adını koyamadığım şey, bu düzeni bozalım mı? kendimize ve herkese ufak bir şaşkınlık, ufak bir heyecan, bana da belki birazcık masal ve oyun?..

ayşe

SESSİZCE

Klasik Türk Müziğini çok severim. Apayrı bir yeri vardır bende. Bilerek ya da bilmeyerek yok olmasına göz yumduğumuz o zengin kültürün güzel bir uzantısı olmasının yanısıra, garip bir huzur bulurum bu müzikte. Kötü bir fırtınanın ardından gelen, sakin, hiçbirşey olmamışcasına kaldığı yerden devam eden barış dolu anlar gibi...

4-5 yaşlarında olmalıydım. İki ablam ve ben, eski ahşap evde o ölümcül sessizliğin bitmesini bekliyoruz. Birkaç dakika önceki korkunç fırtınadan bir biçimde nasibini alanlar, kızaran kol ve bacaklarını ovuşturarak, gözyaşlarını, akan burunlarını eteklerimize silerek bekliyoruz o kötü sessizliğin bitmesini (her an bir yeni fırtına başlayabilir çünkü) odadaki eşyalarla bütünleşiyoruz nerdeyse, put gibi sessizce...

Ve nihayet annemin sesi geliyor mutfaktan... O güzel sesiyle bir şarkıya başlıyor.

> Hüsnünün oldum esiri
> Söyle canım şimdi nerdesin?..

Ben çocukları da çok severim. Bütün saflıklarıyla, coşkularıyla herşeye nasıl da açıktırlar. Ve biz büyükler nasıl da öğretiriz onlara nelerin "doğru", nelerin "yanlış" olduğunu. Sanki mutlak doğrular ve yanlışlar varmış ve biz de hepsini bir güzel biliyormuşuz gibi... Nasıl da kendi hayatımıza uydurmaya çalışırız onları, bir defacık bile onların onayını almadan.

Şimdi -meli, -malı üzerine kurduğum kendi dünyam gözümün önüne geliyor. Çok çocuklu bir ailede (4 kız) ortanca çocuk olmanın verdiği avantajlardan (kendinizi unutturmanız kolaydır ve iyi bir gözlemci olabilirsiniz) kendimce yararlanmaya çalışarak yıllarca "ben ne olmalı ne olmamalıyım"a uğraştım durdum. Evde baskı ve şiddetin uygulayıcısı görünürde hep annemdi. Hiçbir zaman annem gibi olmamalıydım. Onun gibi sınırlı, otoriter, ev işlerinden hep şikayet eden ama titizliği bir türlü elden bırakmayan, çocuk doğurduğu için mesleğini bırakıp eve kapanmasının hıncını tüm

dünyadan çıkarmaya çalışan tipik ev [illegible] O [illegible] kadar etkilenmiştim annemden ve onu ne kadar sevdiğimi 2 yıl önce anladığımda ne kadar şaşırmıştım kendime.

Ben çocuk doğurmama kararına ayak bağı olur zaman mı yok diye almadım. Hem çocukların deneme tahtası olmasına karşı olduğum için hem de herkesin kendini yetiştirebilirken [illegible] de istemese de pek çok özelliği aldığına inandığımdan bu kararı aldım. Kimbilir belki de içimde, epey derinlerde bir yerde [illegible] bu kuşkularımın gideceği günlerin gelmesini bekleyerek çocuksuz yaşamaya devam ediyorum.

[illegible]

HEM MÜMİNE HEM FEMİNİST

;eçtiğimiz ay önce milliyet gazetesinin aktüalite :kinde daha sonra da haftalık nokta dergisinde :endilerine feminist diyen müslüman kadınlarla öyleşiler yayınlandı. bir feminist olarak bu :onu benim hayli ilgimi çekti. hem bu öyleşilerden hem de tüyap kitap fuarına elerek bizim dayak kampanyası standında bizimle konuşan birçok müslüman kadınlardan nladığım kadarıyla gerçekten bir grup örtülü :adın hem müslüman hem de feminist lunabileceğine inanıyorlar. bir başka kadınlar la, örneğin yazar cihan aktaş gibi düşünenler le bu iki birleşimin mümkün olamayacağına nanıyorlar. herkesin müslümanlığı da eministliği de tabii ki kendisine, kimin nüslüman, kimin feminist olduğuna ben karar rerecek değilim, ancak bu konuyla ilgili hem skiden hem de daha sonra okuduğum islami rayınlardan sonra gerçek müslüman kadınların eminist olamayacaklarına inanıyorum. bazı nüslüman kadınlar kadının kurtuluşu slamdadır, o yüzden feminizm gibi akımlara erek yoktur diyorlar. bunların görüşü berrak e anlaşılır ama bence, müslüman olup hem de, iz de kadın haklarından yanayız, bunun için nücadele etmek gerekir, diyenlerin durumu iraz karışık.

ur'an-ı kerim*'den yapacağım şu alıntılar, slama inanan ve hayatını islamın gereklerine öre düzenleyen kadının içinde bulunduğu ya la bulunacağı durumu oldukça iyi yansıtıyor.

akara suresi, ayet 228
". . erkeklerin meşru surette kadınlar üzerindeki akları gibi kadınların da erkekler üzerinde akları vardır, yalnız erkeklerin hakları onlardan ir derece daha fazladır."

nisa suresi, ayet 34
"erkekler kadınlar üzerinde hakimdirler, o sebeple ki allah onlardan kimini kiminden üstün kılmıştır. bir de (erkekler onları) mallarından infak etmektedirler. iyi kadınlar itaatlı olanlardır... itaat dairesinden çıkmalarından korktuğunuz kadınlara nasihat edin, yatağınızı ayırın, hafifçe dövün, eğer size itaat ederlerse onlar aleyhinde bir vesile aramayın."

erkeklere kadınları -gerektiğinde- dövme hakkı bile tanınıyor, bizim dayağa karşı yürüttüğümüz kampanyayı desteklediğini söyleyen müslümanların dikkatine...
ayrıca, islamda erkeğe, karısı üstünde 'kullanım hakkı' da tanınmıştır.

bakara suresi, ayet 223
"kadınlarınız, çocuk yetiştiren ekin tarlanızdır. tarlanızı istediğiniz gibi kullanınız..."
yalnız kur'an-ı kerim'in kadınlarla ilgili bölümlerini okumakla yetinmeyip başka islami kitaplar da karıştırdım.

yeni asya yayınlarından çıkan mehmed dikmen'in 'islamda kadın hakları' adlı kitabı bunlardan biri. bütün kitap boyunca hakim olan anlayış erkek egemen sistemin tipik bir örneği; kadınlar aciz ve ikinci cins, esas olan ve de belirleyici olan ise erkek cinsi. örneğin şahitlikle ilgili olarak kitapta şunlar yazıyor: "kadın heyecanıyla yaşar, erkek muhakeme ve temayüz eder. şahitlikte bir erkeğin iki kadına muadil olmasının sebebi de işte kadının bu heyecanlı yanının olmasıdır. ayrıca kadınlardan biri unutursa diğeri ona hatırlatır. kadınların itidal sahibi ve heyecanlarına hakim olabilen erkeklere saygı duymalarında, kendilerinin bu vasıflara daha az sahip oluşunun, korunmaya ve idare edilmeye muhtaç bulunmalarının tesiri büyüktür. zira kadınlar ve tavuklar, kaçıştıkları

* eski türkçe okuyamadığım için ancak kur'an-ı kerim meali ürkçe anlamı'nı okuyabildim. Çağrı yayınları, 1979

vakit telaşlarından nereye gitti [illegible]
şaşkınlıkla felakete bile atarlar
sözü edilen kitap bizi yalnız şahıs konusunda değil, daha birçok konuda da aydınlatıyor. Kur'an-ı Kerim'de erkekler kadınlar üzerinde hakimdirler ayeti [illegible] kadınların [illegible] ve [illegible] yazılı [illegible] seçilemeyeceğine delalet eder. Zaten en başta izah ettiğimiz gibi [illegible] başka sahip olsalar bile kadınlar siyasi maceralara, siyaset dolambaçlarına ruhen müsait değildirler ve hoş anmazlar. Erkek [illegible] kadının vazife ve mes'uliyeti tamamen farklıdır. İslamiyet kadınlara evlerinde sükun ve huzur içinde oturmalarını, [illegible] bir şekilde erkekler arasında gezinmemelerini, bütün himmetini evine, çocuğuna, kocasına itaat ve hizmet sarfetmesini emreder [illegible]

İslamiyet'in kadından ne beklediği ve bu anlayışın içinde kadının yeri neresi olduğu açıkça belli oluyor. [illegible] yaptığım yazarın yazdıkları tüm müslümanları kapsamayabilir, yorum farklılıkları olabilir. Ancak temel bazı anlayışlar, ben Kur'an-ı Kerim'de verildiğine inanıyorum. İslam'da kadının başları [illegible] bu kitapta cinsel yaşamda bile bazı düzenlemeler [illegible] de bulunmak mümkün. Aşağıdaki alıntıda da [illegible] hakkından söz edildiği oldukça net: "Kadınların arzularını tatmin etmeden onu nasıl mutluluğa eriştirebiliriz, onu ve onunla birlikte [illegible], yani cenneti [illegible]." Cennet eşittir erkeğin diyor. Yoksa ben mi farklı yorumluyorum? İslam'ın kadına bakışını anlatan daha birçok yayın var ama ben bunlara daha fazla yer vermeyeceğim. Yaptığım alıntılarla kısaca

söylemek istediğim şey: müslüman bir kadının, islamın gereklerini yerine getirerek yaşayan bir kadının ufak tefek haklar elde etmiş olsa bile (evin dışında, yalnız kadınlarla çalışmak gibi) feminist olamayacağı.

anladığım kadarıyla, islamın bir sistem olarak yaşam biçimi, ideolojisi, kurumları vb. var, anladığım bir başka şey de bu sistemin tamamen erkek egemen oluşu. bu gerçeği görmeden, bu kurumların kadına nasıl aciz ve ikinci sınıf olarak baktığını görmeden, bunları sorgulamadan belki de feminist olmak mümkün değil. feminist olmanın bence ilk gereklerinden biri erkek egemenliğinin bir sistem olarak nasıl işlediğini anlamaya çalışmak sonra da buna karşı mücadele etmek. her alanda..

bunları söylerken, özellikle nokta dergisinde söyleşisi çıkan kadınların mücadelelerini yadsıdığım anlaşılmasın. kadınların kendi özgürlükleri için verdikleri her türlü mücadele bence anlamlı ve önemli, ama verilen her türlü mücadele feminist bir mücadele değil!

söyleşilerden birinde yazar cihan aktaş, feministlerle ayrılık noktası olarak kendisinin 'mücadelesini erkeklerle birlikte yürütmek istediğini' vurguluyor. kendisinin, son aylarda kadın ve aile adlı derginin başlattığı 'hanımlara özel vasıta' kampanyası ile bir ilgisi var mı bilmiyorum ama onlar hakkında ne düşündüğünü merak ediyorum. çünkü bu tür kampanyalar başarıya ulaşırsa, erkeklerle değil beraberce mücadele etmek, otobüste yanyana oturmak bile mümkün olmayacak. bu kampanyanın, kadınlara rahat seyahat etme özgürlüğü verme amacından çok, toplumu islamın kurallarına göre (haremlik-selamlık) düzenleme amacıyla başlatıldığına inanıyorum. erkekler nefislerine hakim olamıyorlar, kadınlarla bu kadar yakın olmamalılar, o yüzden kadınları bu alanlardan uzaklaştırmalı ve de tamamen erkeklere bırakmalı, demeyi son derece yanlış ve de tehlikeli buluyorum. bu kampanyaya "feminist" müslümanlar katılmıyorlar herhalde, katılsalar içeriği belki daha değişik olabilirdi.

bütün bunların sonucunda aralarında kendilerine feminist diyenler çıksa bile müslüman hemcinslerimizle, kadın politikası yaparken biraraya gelemeyeceğimizi düşünüyorum.

Gül

küçük ilanlar • küçük ilanlar • küçük ilanlar • küçük ilanlar • küçük ilanlar • küçük

TUM FEMINISTLERIN DIKKATİNE:

Uzun süreli bir açlık grevi sonrasında hareket edebilme yeteneği dışında tum yaşamsal faaliyetlerini yitirmiş olan Aysel için bir yardım kampanyası açıldı. Aysel'in tedavisi Türkiye'de yapılamıyor. Bu yüzden yurtdışına çıkması gerekli, ancak pasaport alamadığından, alsa da maddi olanağı olmadığından yurtdışına çıkamıyor. Biz de feministler olarak her türlu baskıya, ayrımcılığa karşı çıktığımızdan bu kampanyaya katılıyoruz. Ve tüm feministleri Aysel'e yardıma çağırıyoruz. Maddi yardımlarınız için müracaat:
Türkiye İş Bankası, Rıhtım Kadıköy Ş. Hesap No: 2345267

Yolda uğradığım saldırı ve hırsızlık olayını şikâyet için gittiğim Şişli Emniyet Amirliği'nde çırılçıplak soyulduktan sonra 3 gun genel bilgi toplama bahanesiyle hucrede 2'şer saat arayla dövülerek bekletildim. Suçum cinsiyetimin erkek, görünumümün kadın olması. Dayağa karşı başlattığınız Kampanya'nın başarısının tüm ezilen kadınların ve kadınım diyenlerin katılımıyla gerçekleşeceğine inanıyorum.

Burcu Tuğrul

Aralarında feminist bir grubun da bulunduğu Radikal Yeşiller Sıraselviler Cad. 175/5'de bir yer açtılar

Teessüf
Bu sayı yazımı yayınlayamadık. Halbuki ne guzeldi. Bize kırgınım

Filiz K

Evlenen dostlarınız için
En güzel hediye
Evlilik Mahkûmları
Kadın Çevresi Yayınlarından

Kedi Bar açıldı
Arnavutköy (Sultan Sofrası üstu)
Tel: 163 32 34

Feminist'e 2. sayıdaki yazımla ilgili eleştiri yazan, "Şimdilik kendini heteroseksüel bir kadın olarak adlandırmak zorunda kalan" antiseksit'le tanışmak istiyorum. Benimle Kadın Çevre'sinden irtibat kurulabilir.

Handan

TARTIŞACAK ÇOK ŞEY VAR

Aşağıdaki tüm lafları Feminist dergisinin 2 sayısında Handan Koç'un "Bir Direniş" isimli yazısındaki iki üç cümleye takılıp yazdım. Satır aralarında manâlar bulup, sağa sola çekiştirdim. Belki söylemediklerini de söylettim, ama imâların da doğrudan politik laflar kadar önemli sayıldığını düşündüğümden yazıyorum.

Türkiyeli bir feminist, bir grup "eşcinsel"in eylemlerini anlatıp destek verdiği yazısında biyolojik farklılıkları ifade etmeyen toplumsal cinsiyet rollerinin, erkeklerin kadınlar, heteroseksüellerin homoseksüeller üzerinde egemenlik kurmalarını sağladığını söylüyor.

Biyolojik cinsel rolünü verili ve meşru sayan bu feministin, cinsiyetçi egemenliği biyolojik farklılıkları ifade etmeyen toplumsal rollerde görmesi anlaşılır birşey. Ama biyolojik cinsel rollerini verili saymayıp seçmek isteyen "eşcinseller"in ızdırabıyla kendi ızdırabını bir tutması pek anlaşılır değil.

Düşünüyorum da, kadınlık ve erkeklik sadece dişi ve eril oluşu ifade ederse kadınlar da "eşcinseller" de ezilmemiş mi olacaklar(?!). Bu feminist kendini kurtulmuş hissedebilir amma velakin eril'ken kadın olmak isteyen birileri yine "mağdur" olacak ve "kural dışı" kalacak gibi geliyor bana. Biyolojik kimliğin ve cinsiyet ayrımının, cinsel kimliğini seçmek isteyenlere bu feministe göründüğü kadar masum ve meşru göründüğünü hiç mi hiç sanmıyorum (bana hiç öyle masum görünmüyor).

Acaba diyorum ırkların ve cinslerin "Biyoloji Bilimi"nce sınıflandırılması yansız/doğal/nesnel midir(?!). Cinsiyetçi ve ırkçı egemenlikler bu "masum" biyolojik ayrımların toplumsal mertebede "kötü niyetle" egemenlik ilişkilerine tercüme edilmiş hali midir sadece(?!). Irklar niye insanların mesela göz renklerine göre mavi, siyah, yeşil, kahverengi ve elâ diye beşe ve cinsler insanların sevişme biçimlerine göre ona onbeşe ayrılmamış ki(?!)

Bu feministin dediği üzre 'biyolojik farklılıkları ifade etmeyen' değil aksine ifade eden cinsel roller "eşcinseller"i baskı altına alan (beni de).

Bu feminist "eşcinseller" ve kadınlar üzerindeki egemenliğin mahrecini niye aynılaştırmaya çalışıyor ki? Önce bölüp sonra aynılaştırarak kendi etrafında birleştirmek gibi bir derdi olmasa gerek. Hatta antipatisi olmalı bu tarza. O değil mi, toptancı politik hareketler kadın olma durumlarını kendi kafalarına göre sınıflandırıp bazılarını kendi şemsiyeleri altına almaya kalktıklarında gürültü çıkarıp otonom olmak istediğini bağıran? Toptancı politik hareketler kadın hareketlerini kendi sınıf kavramlarına göre 'proleter ve burjuva' diye ayırıp, proleter kadını kendi saflarında görünce kabahat oluyor da, bu feminist cinsel kimliğini seçmek isteyenleri biyolojik yapısı ameliyatla "dişileştiren" transseksüeller ve diğerleri - travestiler, eşcinsel erkekler- diye ayrıştırıp transseksüelleri kendi tarafında gördüğünü söyleyince kabahat olmuyor mu?

Benim duyduğum/okuduğum feministlerin kendi erinı ifade edişlerinden "anladığımca" feminizm, toptancı politik hareketlere göre marjinal (dikkat, olumlu bir atıf olarak kullanılıyor) olan ve olmak isteyen otonom bir muhalif olma biçimi. Muhalif olmanın toptancı politik biçimlerinin birleştirici ortalama kimlikleri, bir feministin kendini ifade edemeyeceğince genel ve melezdir, o kendi sesinde ve kendi özgülünde bağırmak ister. "Özel olan politiktir" diye ayağa kalkıp politika alanını geleneksel sınırları dışına götüren ve bu sınırsızlık içinde kendi ayrımcı kimliğiyle yeni bir özel alan yaratan ilk marjinal/otonom hareket feminizm. Bu haliyle, diğer marjinal/otonom hareketler gibi, feminizmin de en önemli yanı, bütüncül geleneğe karşı koyuşu ve dert ettiği kimliği bağnazca savunması, uzlaşmaya, çokluğa ve birliğe eyvallah etmeksizin reel politik mecradan uzakta ses vereb ilmesidir bence.

Kendine hak bildiklerini onların da kendilerine hak bilebileceklerini niye düşünmüyorsun ki? Erkek egemen bir dünyada yaşandığından feminizm erkeğe karşı ayrımcı davranacak, ama heteroseksüel bir dünyada homoseksüeller heteroseksüel kadınlara karşı ayrımcı davranmayacaklar. Bir de üstüne üstlük bazıları da kendilerini kadın özgürlüğü mücadelesi içinde

görecekler. Öyle yağma yok!..

'Amma da abarttın' değil. "N'olacak ki, altı transseksüelleri onların istedikleri gibi 'kadın' olarak görüyor, bir de kendine yakın" demeyin. Yok yok çok şey olur. Türkiye'de feminizmin eski muhalif olma biçimlerinin izlerini ve kokusunu taşıdığı konusundaki kaygıları ciddiye almak gerekiyor gibi geliyor bana. İşte tam da bu noktada yazıyorum ben de. Çünkü sade ve içten bir destek yazısında bile kapsayıcı ve çokluk olma gibi bir derdin kokusu alınıyor inceden inceye. Bu onların seninle aynı nedenlerle ezildiğini söylemekten daha vahim bir noktaya; eylemlerine destek verirken onların en azından bazılarını kendinden sayma ihtiyacına dek varıyor.

Diyorum ki, bırak kafalarınca kafa kaldırsınlar, onların da senin gibi seslerinin özgün ve kendi renklerinde çıkmasını dile -belki daha fazlası bile yapılabilir. Aynı olmaksızın birbirini varsaymak bütüncül politiklerin yapamayacakları birşey, hele "örgüt 'lülerin asla. Ama marjinal hareketler (hareket'in altı çizili) de bunu yapamazsa nice olur diyorum...

Bitirmeden belirtmeliyim. Bu metnin nasıl okunacağını, bağlayacağını düşündüğümden ve gereğinde ayrımcı davranabilmenize imkan vermek üzere "kimliğimi" yazıyorum.

Şimdilik heteroseksüel bir kadın olarak adlandırılmak zorunda kalan bir antiseksist

Temmuz 1987

yukarıda, yer sıkıntısından ötürü bir bölümünü yayınlayabildiğimiz yazı, feminist dergi çıktığından beri, aldığımız mektuplar içinde farklı bir yere sahip. çünkü şimdiye kadar karşılaşmadığımız bir açıdan ve çok fazla tartışılmamış konularda, önemli şeyler söylüyor. ben, hem sözkonusu yazımla, hem de bu yazıyla ilgili bazı şeylere değineceğim.

yaşadığımız toplumlarda, insanlar arasındaki biyolojik ayrımların, bazı toplumsal karşılıkları var. kadın ya da erkek olmak, birbirinden farklı toplumsal durumlar içinde yaşamaya sebep oluyor; insanlar doğumlarından itibaren, cinsiyetlerine göre, farklı şekillerde yetiştiriliyor, eğitiliyor ve koşullandırılıyorlar. böylece, birbirinden farklı davranışlar, duygular ve değerler ediniyoruz. kadınların ya da erkeklerin içinde yaşadığı toplumsal durumlar ya da sahip oldukları birbirinden farklı birçok özellik, biyolojik yapılarının kaçınılmaz sonucu değil, yani herşey böyle olmayabilirdi de...

kadınlar için bu durumu açık etmek çok önemli, çünkü "kadın olmak" cinsel organlarının, cildinin, saçlarının, hormonlarının yüzünden yaşadığı ama bu özelliklerinin gerekli kılmadığı, erkeklere göre belirlenmiş ve ikincil bir durumda yaşamayı anlatıyor. kadınlar için ezilen cins olmanın dönüştürülebilir bir şey olduğunu anlamanın ve var olan cinsiyet rollerine karşı çıkmanın önemi açık. cinsler arasındaki bu bölünme, insanların doğumlarından itibaren belli bir cinsiyet koşullandırmasına uğramasını gerektiriyor. kadınlar "kadın", erkekler "erkek" olarak yaşamaya zorunlu bırakılıyor. biyolojik olarak erkek olmak, kadın özellikleri deyince aklımıza gelen, etek giymek, süslenmek, şiddete kapalı olmak, kolay ağlayabilmek gibi özelliklere sahip olmaya, bugün kadın işleri olan çocuk büyütmek, yemek yapmak, çamaşır yıkamak gibi işleri yapmaya engel değil. bir erkek, kadın özelliklerine özenir, kadın işlerini yaparsa, toplum tarafından -ama özellikle diğer erkekler tarafından- aşağılanır. aslında bir kadın için de erkek alanlarına, erkek işlerine ve özelliklerine yönelmek, daha az "kadın" olarak görülmek demektir. bu iki cinsiyet durumunun varlığını, ikisi arasındaki geçişsizliği ve bizlere fazla seçme şansı bırakılmayışını eleştirmek bana önemli geliyor. bu yüzden "kadınlık ve erkekliğin sadece dişi veya eril olmayı" ifade ettiği bir dünya, herkes için iyi olacaktır fikrindeyim.

varolan toplumsal cinsiyet rolleri, heteroseksüel kadınlar ve erkekler öngörüyor. yaşadığımız toplumlarda meşru cinsellik biçimi heteroseksüellik. insanlar, homoseksüel, heteroseksüel, biseksüel veya aseksüel olmak arasında seçme şansına sahip değiller. daha doğrusu, meşru olan dışındakileri seçmek, egemen ve yaygın olan cinsellik biçimi dışına çıkmak, toplum dışı kalmaya sebep oluyor. eşcinsellik varolan cinsel ahlâka, aile ideolojisiyle, bütün toplumsal işleyişle karşı karşıya kalmaya neden oluyor. bir erkeğin eşcinsel olmasının, yaygın olarak, erkeklik dışına çıkmak ve kadınlaşmak olarak görülüp aşağılandığını da biliyoruz. feminizm açısından, erkek eşcinselliği aşağılanırken, aşağılanan şeyin kadınlık rolü olabilmesi ve erkek eşcinsellerin sunulu erkeklik rolünü eleştirme şansı taşıması, önemli. böyle giderek, eşcinsellik ve kadınlık durumlarını aynılaştırmaya çalışmıyorum. ben feminizmi, farklı grupların mücadelelerinin aynı tutulması yanlısı bir ideoloji olarak benimsiyorum. yazıda, bu açıdan, bana yöneltilen eleştirileri, söylemeyip ima ettiklerime dayanıyor olsa da, anlamlı ve doğru buluyorum.

son olarak yazıda, feminizmin marjinal/otonom bir muhalif olma biçimi olarak tanımlanmasıyla ilgili bir şeyler söyleyeceğim. feminizm, bağımsız, başlıbaşına bir ideoloji, bu yüzden otonom bir hareket ama, feminizm için marjinal tanımı kullanılamaz. kadın hareketi, kitlesel bir hareket. feminizm örgütlülüğe ve politika yapmaya karşı değil, ayrıca feminizm tüm toplumu eleştiren bir ideoloji. marjinal olmamak, kendi görüşlerinin önderlik etmesini öngördüğün, birlik ve mücadele anlayışlarına sahip olmak anlamına gelmiyor. bence feminizmin, en önemli olanaklarından biri, hem bütün tarihe, kültüre ve varolan toplumsal-ekonomik yapıya eleştiriler getirmesi, hem de bütün ezilenlere önderlik etme iddiasında olmaması.

handan

"YEMEĞİN TUZU"

Geçen gün bir erkek arkadaşımdan mektup aldım. Mektubunda özetle, "Sen ve arkadaşların lütfen genelle ilgilenin, Türkiye'de bir ton sorun varken siz kökeni burjuva toplumlarındaki radikal mücadelelere dayanan bir ideolojinin neferliğini nasıl yaparsınız? Türkiye'nin yapısına uydurulmaya çalışılan böylesi köksüz ideolojiler bize yarar değil zarar getirir" türünden birşeyler saçmalıyordu. Saçmalıyordu dedim, çünkü savunduğu fikirler özde mantıklı olmasına karşın, bizim mücadelemiz için kullanıldığında son derece saçma ve basit kalıyordu.

Kadın-erkek eşitliğini savunmamız onlara göre saçmaydı, zaten onlar (aydın baylar) kadınla erkeğin eşit olduğunu biliyorlardı. Biz insanların eşitliği için mücadele etmeliydik, ne özenti şeylerdik biz böyle... Batı toplumlarındaki, konumlarından sıkılıp da değişiklik arayan bayanları nasıl taklit ederdik... Şimdi bunların sırası mıydı? Türkiye nerelerdeydi, biz kalkmış nelerle uğraşıyorduk. Cık cık cık olur muydu hiç böyle şey...

Düşünüyorum da, sayın "aydın baylar"ımızı otobüste sıkıştıran oldu mu acaba, yolda kimse onlara omuz attı mı (ne anlıyorlarsa bundan), ya da "yemeğin tuzu fazla olmuş" gibi sudan sebeplerle eşlerinden dayak yediler mi hiç?..

Kadın-erkek eşitliği mücadelesini genel bir mücadele olarak görmeyenler nerede yaşıyorlar acaba? Buna kadınların kurtuluşu için tek çözümün sosyalizm olduğunu savunanlar yüzyıllardır bu toplumu egemenliği altında tutmayı başarmış ataerkil düşünce yapısını hesaba katmıyorlar herhalde... Bana bilgiç bilgiç Marks'ın kadın üzerindeki düşüncelerini okumamı öğütleyenlere verilecek tek cevabım var: "Ben Türkiye'nin yalın ve ürkütücü gerçeğini yaşıyorum. Marks'ın ya da bir başkasının, benim ülkemin somut gerçeğiyle bağdaşmayan soyut düşünceleri beni hiç mi hiç ilgilendirmiyor". Bence bu baylar bana kitap tavsiye edeceklerine, sokağa çıkıp da gerçek hayatı gözlemleseler, kadının dramını izleseler daha iyi olur!

Bugün, işçi işvereni tarafından sömürüldüğünde grev yapabiliyor, mahkumlar insanca muamele görmek için direnişe geçebiliyor; baskı altında bile olsa kamuoyunun dikkatini belirli noktalara çekebiliyorlar. Peki, dayak yiyen, ezilen, sömürülen kadın neyi ve kimi protesto edecek, kimden yardım isteyecek, kimi kime şikayet edecek? Bu sorunlar özel mi?.. Bence bir tek kadın bile dayak yese (sadece kadın savunmasız olduğundan dolayı), ezilse, hor görülse bu bir toplum utancıdır. Bu kadınların çektiği eziyete "aile kutsaldır, dokunulmazdır" vb. gerekçelerle perde çeken bir toplum nasıl bir toplumdur? Ben böyle bir toplumu reddediyorum. Aile bir baskı aracı haline geldiğinde bile kutsal sayılabiliyorsa, ben de haddim olmayarak aile kavramına yeni bir tanım getirmek istiyorum: "Aile: Kutsal bir sömürü ve baskı aracıdır, dokunulmazlığı ataerkil toplumun tabuları ve kanunlarıyla onaylanmıştır" Ataerkil toplumda yaşamanın bedeli bu olsa gerek...

Bugün binlerce kadın dayak yiyor, eziliyor, hor görülüyor; çifte standart uygulaması başımızın üstünde bir kara bulut ve biz bütün gücümüzle direniyoruz. Hem insana hem kadına yönelik tüm baskılara direniyor, tüm kavgalardan, baskılardan uzak bir yaşam istiyoruz. Toplumun en "aydın" kesimi bile bizimle alay ederken biz hâlâ direniyoruz. Bize "siz özentisiniz, burjuvasınız" diye mektuplar gelse de direneceğiz. Bu direnişe, bu kavgaya başlarken toplumun en hassas noktasına dokunduğumuzu ve kırıcı eleştiriler alacağımızı biliyorduk, ama yine biliyorduk ki, ortada kimselerin dokunamadığı kanayan bir yara vardı ve bunun acilen tedavi edilmesi gerekiyordu Ben kendi adıma, burjuvalığı da özentiliği de kabullendim. Eğer bu toplumda yanlış olan birşeyleri düzeltmeye çalışmak, ezilen hemcinslerime yardım için uğraşmak burjuvalık ise kabul ediyorum: Ben bir burjuvayım ..

Füsun

AŞK BU DUR

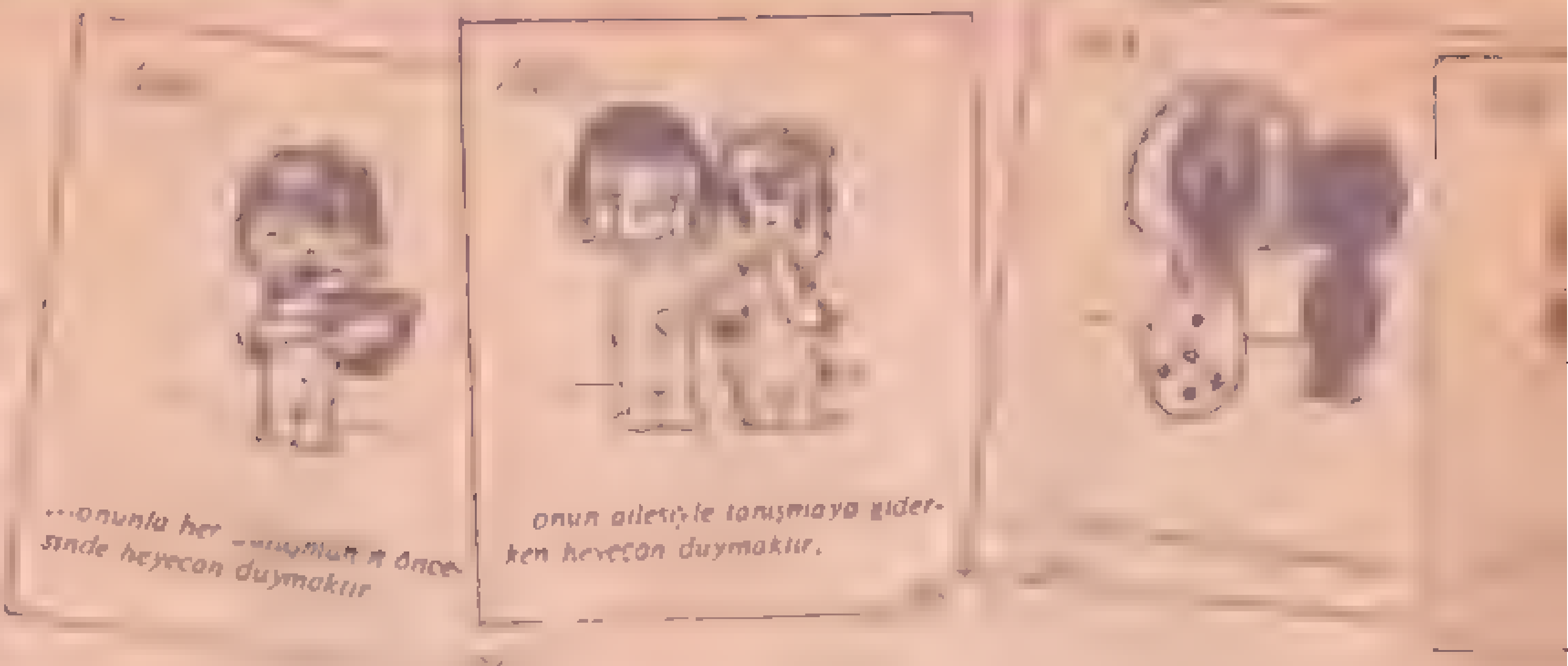

Bıkmadan usanmadan bu çiklet resimlerini toplayan ve yenilerini de üreten Kadir Altı'ya

Aşk, şarkıların, romanların, şiirlerin, filmlerin (ve şimdi de çikletlerin) belli başlı temalarından biri oldu bugüne kadar. Aşka ilişkin söylenen bunca söz, harcanan bunca çaba, aşkın ne olduğunu belirlemeye, tanımlamaya da yönelmiş durumda. Bu nedenle yapılmış pek çok aşk tanımı da var. Ancak, bizim için, şu elde önemli olan aşkın nasıl tanımlandığı değil. Önemli olan, aşkın nasıl tanımlanacağını da belirleyen kültürel ideolojik bütündür. Ki, bu kültürel ideolojik bütünü tesbit ettiğimizde, aşkın nasıl bir ideolojiyle beslendiğini, kodlandığını da görebiliriz.

("Gerçekten" seven iki insanın bulunduğu yerde ideolojik hiçbir şeyin olup olmayacağı ise tartışılması gereken ayrı bir konudur.)

Bu nedenle insan ilişkilerinde "aşkın" görünümlerini belirlenimlerini tesbit etmek, sorgulamak için, genellikle bireysel bir şey/bir durum olarak düşünülen bu duyguyu/ilişkiyi, toplumsal ilişkileri gözönünde bulundurmadan incelemeye çalışmak, bizi pek bir yere götürmeyecektir. Çünkü "toplum"u oluşturan bütün kurallar, değerler, kısacası kültür, herşeyi belirlediği, biçimlendirdiği gibi, "aşk"ı da belirlemiş, biçimlendirmiş, kodlamıştır. Yani aşk ilişkileri de toplumsal bir belirlenime sahiptir. Ve bu belirlenmişliğin/kodlanmışlığın dışında bir aşk ilişkisi tasarlamak, yaşamak bir başkaldırıdır. Kuralları çiğnemek, kurulu düzeni bozmaktır, dolayısıyla "gayrimeşru"dur, "suç"tur.

Ataerkil kültür, söylemiyle, politikada, sanatta olduğu gibi, aşkta ve cinsellikte de kendisini gösteriyor. Cinsiyete dayanan ayrımların, erkek ve kadın için ayrı konularda farklı değer yargılarının geçerli olduğunu, çifte standartı görüyoruz. Bir şeyi erkeğin yapması meşru veya normal karşılandığı halde, aynı şeyi bir kadının yapması kabul edilemeyen, onaylanmayan bir durum. Dolayısıyla kadın (kendisini erkeğe ve ideolojisine) değerlerine göre belirlenmiş, konumlanmış oluyor.

Ataerkil kültürün bir aşk ilişkisinde kadına benimsetmeye çalıştığı, daha doğrusu benimsettiği, yukarıda kıldığı değerler nelerdir? Bunları "Aşk Budur Dır dıy" çikletlerinin resimlerinde izleyerek görelim. Çünkü bu resimler kendi çapında, kararınca, ataerkil ideolojinin kendisini ifade etme ve yeniden üretme işlevini yerine getiriyorlar. Yani işlerde yaşanan ideoloji burada kendisini yeniden üretiyor, resmediyor.

İşte bu resimler resimlerinde "aşk"ı da olduğu kadar "resmedilmeyen şeyler" hakkında da bir şeyler söylemeye çalışacağız.

"Aşk... onunla her buluşmanın öncesinde heyecan duymaktır." (Resim 94) Neşeyle saçlarını tarayan kendisini bir buluşmaya hazırlayan, ama erkeğin onun beklentilerine, beğenisine uygun olarak hazırlamaya çalışan bir genç kız/kadın görüyoruz. Bir elinde tarağı/fırçası, bir elinde deodorantı... Erkeğin bir buluşmaya hazırlanıp hazırlanmadığına dair hiçbir belirti yok. (Bu belirtiyi bu karede görmek mümkün olmadığı gibi serinin diğer karelerinde de görmek mümkün değil.) Çünkü, kendisini beğendirmek

zorunda olan ve dolayısıyla bu çabayı göstermesi gereken kadın. Nitekim, dev bir kozmetik sanayiinin (daha çok) kadınlar için çalışması, kadınlara hitap etmesi de bunu gösteren bir olgu. Tabii bu olgu, beğeninin "estetik" boyutunu gösteriyor.

Bir de beğeninin, deyim yerindeyse ailevî-toplumsal boyutu var. (Bunu resim 54'le görmek mumkün.) Bu resimde. "Aşk .. onun ailesiyle tanışmaya giderken heyecan duymaktır" diye tanımlanıyor. Kaygılanan, hep bir şeylerin iyi gitmesi için çırpınan, heyecanlanan yine kadın. Önceki resimde sevdiği ve kendisini beğendirebildiği erkekle buluşmak için hazırlanırken heyecanlanıyordu. Şimdi de aynı duyguyu erkeğin ailesi karşısında yaşıyor. Demek ki, erkeğin beğenisi de yeterli değil. Kendisini erkeğe beğendirdikten sonra, şimdi de sıra, -belki de daha sıkıntılı olan-, erkeğin ailesinin beğenisine gelmiştir. Bireysel beğeni, kuramsal beğeni tarafından "desteklenmekte" ve "onaylanmakta"dır. Resmileşmemiş-kurumlaşmamış beraberlikleri hoş görmeyen toplum(umuz) bir ilişki kurumlaşırken de bireyler üzerindeki denetimini eksik etmemektedir.

Biraz önce "bireysel beğeni, kuramsal beğeni tarafından 'denetlenmekte' ve 'onaylanmakta'dır" dedik. Oysa ki, onaylanmayabilirdi de; yani "denetim kurulu" (aile) olumsuz karar verebilirdi. Ama, bizim çiklet resimlerimiz, toplumun, genelde "mutlu son"ları sevdiğini bildiğinden 12. karesinde "Aşk ... o 'uzun yolda' yürümektir" diyerek ve bizi bir "uzun yola", evliliğe sokuyor. Resimde arkası dönük olarak yürüyen gelin ve damadı görüyoruz. "Uzun bir yol" mudur, yoksa sonun başlangıcı mıdır bilemiyoruz.

Ama artık, ailenin onayı alınmış ve yeni bir aile daha kurulmuş ve bir törenle verili ilişkiler kutsanmıştır. Törende, bekâretin simgesi "beyaz gelinlik" içindedir gelin. Belki belinde "kırmızı kuşağı" da vardır. (Resimde görunmuyor.)

Artık "bu yola" girdiniz mi, "senin" veya "benim" diye bir şey kalmaz. Artık "her zaman" "bizim" demek, "diyebilmek" gerekir. (Resim 68). Ama pratikte bu "bizim"den ne anlaşıldığını pek sormasak iyi olur. Büyüsü bozulur. Çünkü burada 1+1=1 denklemi işlemektedir. Yani, kadın burada bir "0" (sıfır) işlevi görmektedir. O, yoktur. Kendisini erkeğinde eritmiştir. Zaten baştan beri var mıdır, yok mudur pek belli de değildir. Çünkü ataerkil ideoloji kadını edilginleştirmiş, kişiliğini yoketmiş, kendisi olmasına izin vermemiştir. Bu nedenle "biz", burada bir aldatmacadır, gizleme işlevini yerine getirir. Kendisi de ideolojik bir kurum olan dil, burada gerçekliği çarpıtmakta, gerçeği egemen ataerkil ideolojiye göre ifade etmektedir. Ki, evliliğe "birliktelik" denmesi de yine dilsel bir oyunu dile getirmektedir. Çunku "birliktelik" kelimesinin köku de "bir" olmaktadır.

Resim 72'de artık evlilik kurumunun iyice "oturduğunu" görüyoruz. Burada artık "Aşk .. ailenin biraraya gelmesidir" Aile ise, bilindiği gibi, ana, baba ve çocuklardan oluşur. Tabii bu aile çekirdek ailedir ve nufus planlaması dersini de almıştır. Bu nedenle iki'nin ideal çocuk sayısı olduğunu da bilir. Biri kız, biri erkek, iki çocuk. (Bu 72 no.lu karede.) Kız anneye, oğul ise babaya benzemektedir, "doğal" olarak. Bu benzeme bize, fiziksel benzerliğin ötesinde bir "kader" benzerliği olduğunu da anlatıyor. Bu benzerliğin

kurumsal bir niteliği olduğunu da söyleyebiliriz. (Ki devamı 81 no lu kare biraz da bunu simgeliyor. Bu karede, "Aşk ... aile yadigârını kullanmaktır." diye tanımlanıyor.) Nitekim işte, resim 81'de kadın boynunda aileden kalma bir nesneyi (kolye veya ?) taşıyor. İşte bu "yadigâr" kurumsal sürekliliği simgeliyor. Kadın (anne) da bu kurumun ve ideolojisinin temel taşıyıcısı, aktarıcısı, yeniden üreticisi durumunda. Yani aileler, çocuklarının kurdukları aileye kendi değerlerini, kurallarını, usullerini de miras bırakıyorlar. Ve böylece kurum ve ideolojisi her evlilikte kendisini yeniliyor, yineliyor. Kadın da, çocuklara gelecek kuşaklara bu ideolojiyi aktaran yayan biri oluyor burada. Bu görev, anneye, kadına evlilik kurumu tarafından veriliyor. Kadın, iyi bir eş ve ana olarak bunu yapmakla, yerine getirmekle yükümlü. Kadının bu işlevini, artık çağımızda okullar ve kitle iletişim araçlarının yerine getirdiği söylenebilirse de bu, bu konuda henüz kadının önemini yitirdiği anlamına gelmiyor.

Kadın fedakârdır. Bu sözü her yerde duymak mümkün olduğu gibi, bu sözün doğruluğunu toplumsal hayatta da görmek mümkün. Ki, daha önce nasıl fedakârca davranıp evlilik kurumu içinde kendisini sıfırladığını, sıfır saydırdığını, "biz" içinde (bu erkek dilinde "ben" anlamına gelmektedir) eridiğini gördük. İşte şimdi de, fedakârlık olarak adlandırılan, bu kişiliksizleştirilme sürecinin bir son örneğini görelim.

(58 no lu karede koltukta oturan kadın kocasını bekliyor, esneyerek.) Anlaşılan koca epey gecikti. Lütfen, bu aşkın alışkanlığa dönüştüğünü ve erkeğin "kaçamak" yaptığını düşünmeyin. İsterseniz düşünseniz bile sormayın. Çünkü "Aşk... ona nerede olduğunu asla sormamaktır." (Resim 69) Sormuşsanız bile, artık burada durun, açıklarını, ya da anlamını açığa çıkarmaya çalışmayın. Çünkü aynı zamanda "Aşk ... ona inanmasanız bile açıklama alanı dinlemektir." (Resim 87) Bu da ikna etmediyse sizi, bağırmayınız. O, bir erkektir, dilediğini yapar. Siz bir ev hanımı olarak ev hanımının namusuyla erkek işlerine karışmayınız. O, en fazla eğer kızar ki, o da şikayetinde çıkar. Şimdi siz sakin sakin yatağınıza gidin ve uyuyun. Sabahleyin erken kalkacak, ortalığı toparlayacak, [illegible]. Bırakın o, sabahleyin biraz daha uyusun. Çünkü "Aşk ... pazar sabahları uyumasına izin vermektedir." (Resim 75) Sonra, işiniz bitince uyandırırsınız, bir öpücükle. Biliyorsunuz, "Aşk ... onu bir öpücükle uyandırmaktır." (Resim 20) "Yuvayı dişi kuş yapar" derler, eğer bu söz doğruysa, bu kadarcık fedakârlık da olmalı tabii. Ki, kadınlar olmasa hiçbir erkeğin işleri yolunda gitmez, düzene girmezdi. Kadınlar onlara yardımcı olmalı, ayak işlerini, (sekreterlikti) yemek işlerini vb. yapmalılar, onları rahatlatmalılar ki, erkekler başarılı olsunlar. İşte bunu bilmeyen ya da unutan erkeklere çıkletiniz hatırlatıyor: "Aşk ... ona ne kadar çok ihtiyacınız olduğunu anlatmaktır." (Resim 34) Evet, unutmamalı ne demişler, "Her başarılı erkeğin altında bir kadın yatar".

Bu serideki kadın "doğal olarak" bir ev kadını. Doğal olarak diyoruz, çünkü ev kadını, buradaki ideolojiye, değerlere en yatkını. Hiç bir pürüz çıkarmıyor. Öyle ki, evlendikten sonra erkeğin "ağız tadının" bile değişmesi gerekmiyor. Çünkü "kadının yeri" olan mutfakta (Aşk) ... ona annesinin yaptığı gibi yemek

yapmaya çalışmaktır. (Resim 78) diye tanımlanıyor. Bu seferki kadının dünyası, evinden ibarettir, dersek hiç abartmış olmayız. Çünkü kadın, onu evinin dışına çıkarabilecek belki tek şey olan TV'deki "haberleri" bile izlemiyor. Ama kocasının izleyebilmesi için gereken ortamı sağlıyor. Bu ortam için, her yerde ve her zaman olduğu gibi, "sessiz" olması isteniyor. Ve bu da şöyle formüle ediliyor: "Aşk ... o TV'de haberleri izlerken sessiz olmaktır." (Resim 99)

Haber programının kadına ağır, anlaşılmaz geliyor olabileceğinden sözettik. Haber programlarında, toplumsal, siyasal, ekonomik olayların işlendiği dolayısıyla kadının, işbölümü gereği, bu alanların dışında "var olageldiği" düşünülürse, bu anlaşılır bir durumdur. Ayrıca, kadınların, politika, ekonomi gibi ciddi meselelerle ilgilenmesi zaten düşünülebilecek birşey de değildir. Böylesi kadınlar kadınlıklarını (görevlerini) unutmakta veya en hafif deyimle ihmal etmekte ve erkekleşmektedirler.

Aslında bunları tartışmak bile fazla. Çünkü, kadının varlık nedeni erkeğidir. O'nun dizinin dibidir ve o'nun için yap(a)mayacağı şey olmamalıdır. Örneğin, "... o telefon ettiği zaman en sevdiği TV programını bile kapatabilmelidir." Çünkü, "Aşk Budur". (Resim 39)

Kadın zayıf bir yaratıktır, o biraz çocuktur. Erkek nasıl

çocukluğu, zayıflığı, duygusallığı vb. nedenlerden dolayı sık sık hatalar, beceriksizlikler yapar. Bunlara karşı erkeğin hoşgörülü olması, öfkelenmemeye ve kusurlarını görmemeye çalışması gerekir. Çünkü, böyle durumlarda "Aşk ... öfkelenmemeye çalışmaktır." (Resim 16) Zaten kadın, bir süre sonra

hatasını anlayacak ve ne kadar hoşgörülü, affedici bir kocası olduğunu düşünüp "mutluluktan ağlayacak" ve kocasının koruyucu kollarına sığınacaktır. (Resim 86) Kadın ... son tahlilde ağlayan ve sığınan bir varlıktır.) Ki, kadın, (kocasının) "rahat koltuğu"nu "ona bırakarak" (Resim 83), onun büyüklüğünü ve gücünü de kutsayarak saygıda kusur etmeyecektir. Ve böylece 16 no.lu karede gösterilen büyüklüğün, hoşgörünün anlaşıldığı da gösterilmiş/görülmüş olacaktır.

Kuramsal Aşk'ın bütün bu kurallarını yerine getiren kadın, Kuramsal Aşk'ın, bu kişiliksizleştirildiğinin köleleştirildiğinin dayanılmaz hafifliğini duyacak ve "... mutluluktan uçacaktır." (Resim 9) Artık bu kadar hafifledikten sonra uçmaması da imkânsızdır.

Feryse Naz

ÇİRKİN KADIN YOKTUR ŞAŞI TOPLUM VARDIR

Sık sık duyarız 'çirkin kadın yoktur, güzel olmayı bilmeyen kadın vardır' sözünü. Burada 'güzel olmayı bilmeyen' derken kastedilen, bedenlerini benliklerini toplumun güzellik normlarına uydurmayı beceremeyen kadınlar olsa gerek. 20. yüzyıl toplumunda güzel kadın normlarının en önemli öğesi ise, hiç kuşkusuz, incelik.

İnce bir kadın bedeni cinsel açıdan çekicidir çünkü erkek bedeni tarafından kolayca kavranabilir, kaldırılabilir, yönlendirilebilir, yani erkeğe güçlülüğünü en iyi biçimde duyumsatır. Öte yandan ince bir beden aynı zamanda disipline edilmiş, sınırları belirgin, düzene uydurulmuş, uyumlu bir benliğin de göstergesidir ki, bu kadını kamusal alanda da başarılı olmaya görece daha fazla namzet kılar.

İnce bir bedenin çağrıştırdıklarının tersine, şişmanlık ağır olmak, kolayca hareket ettirilemez, yönlendirilemez, sahiplenilemez olmaktır, daha büyük olmayı, daha çok yer kaplamayı çağrıştırır ve bu yüzden de erkeklerce korunup kollanmanın yersiz olduğu bir durumdur. Tüm bunlar şişman bir kadın bedenini cinsel açıdan itici kılar. Ancak, şişman bir kadının kabul edilemezliğinin asıl kaynağı, bedenini göğsünü gere gere taşıyabilen, dolayısıyla da düzene kafa tutan benliktir. Bu anlamda, şişmanlık; düzen dışılığı, sınırlanamazlığı, disiplinsizliği ifade eder. Çünkü, şişman bir beden toplumun ideal vücut normlarına sığmaz, taşar. Toplumsal normlara böylesi bir ters düşme, sözgelimi vücutsal bir sakatlık sonucu ters düşmeden çok farklıdır. Bacakları olmayan bir kadın da güzellik normlarının dışındadır. Ancak bu istemsiz bir aykırılık olduğundan toplum tarafından daha kolay hoş görülür ve böyle bir beden olsa olsa acınası olarak tanımlanır. Oysa şişmanlık toplumsal normların istemli olarak ihlalidir. Bu yüzden de, bedenine söz geçiremeyen, toplumun doğrularını bedenine dayatamayan benlik lanetlenir. Şişman kabul edilemez olandır, alay konusudur, gülünçtür.

Yaptırımları böylesine ağır olan bir aykırılığa sahip çıkmak, şişman bedeni 'göğsünü gere gere' taşıyabilmek gerçekten çok zor. Ve ne yazık ki, toplumun bedenimize karşı geliştirdiği aşağılar tavrı benimseyip, ona düşman olmak çok daha kolay. Bu yüzden pek çok kadın, bedeninden ve ona söz geçiremeyen benliğinden nefret ediyor. Ve çaresiz, suçlu bedeni benliği cezalandırmak, ıslah etmek için, toplumun hazır beklettiği bir dizi reçeteye başvuruyor: her şeyin yasak olduğu diyet programları, jimnastik/masaj salonları, solaryum seansları, aerobik, akupunktur, iştah kesici ilaçlar... Zaten kendinden memnun olmayan, sürekli değişmeyi, onaylanır hale dönüşmeyi bekleyen biri için, fiziksel ve psikolojik olarak, uzun süre dayanmak mümkün değildir bu sıkı

L A B İ R E N T

"Yirminci yüzyılın kadınları olarak bizler için bu yüzyıl saklı kalmış tarihsel gerçeklikleri gün ışığına çıkarmak, köklerimize uzanmak ve özümüzle bütünleşmek anlamına geliyor. Her ne kadar kitaplarda yazılmış uygarlık tarihi yirminci yüzyıla erkek tanrıların egemenliğinde girmiş ise de saklı kültür mirasımıza sahip çıkmak bizlerin sorumluluğu. İnsan toplumlarının gelişiminde çok önemli bir rol oynadığını bildiğimiz anaerkil toplumlar ve tanrıçalar dini bu mirasın önemli bileşenleri. Bu gerçeklik bizi, Adem'e elmayı yedirerek günahkâr edip cennetten kovulmaya sevk eden Havva imajından çok daha olumlu güçlü, azimli karar yetke ve sorumluluğuna sahip kadın tipi ile tanıştırır. Nicedir bizden ayrı düşürülmüş atalarımızdır bu kadınlar."

Bu sözler, 1974 yılından bu yana çalışmalarını İngiltere'de sürdüren Fransız asıllı genç bir kadın heykeltraşa ait. İsmi Françoise Dupré. Diğer uğraşılarının yanısıra Dupré, 1982 yılından bu yana Londra'nın güneyinde faaliyetlerini sürdüren Women's Work (Kadın İşi) adlı bir grubun üyesi. Bu grup sık sık sergiler açıyor, dia ve film gösterileri düzenliyor, paneller ve seminerler organize edip, kurslar açıyor. İlgi gösteren tüm kadınlar bu çalışmaların doğal üyeleri. İster bir fikir öne sürüp bu fikrin yönlendirilmesinde bir grup kadınla kollektif bir çalışma içine girerek, ister halen bir tema üzerinde çalışmakta olan gruba gönüllü olarak katılma yoluyla. Women's Work'un ana hedeflerinden biri, Değişik kültürlerden gelen çoğunlukla eğitim görme şansına sahip olamamış ve yalnız yaşayan kadınlara olumlu ve yapıcı bir yaklaşım sağlamak. Grup bu birçok sessiz sanatçıya ulaşabilme çabasında.

Aşağıda bu sergilerden birinde yer alan ve büyük ilgi gören "Labirent" çalışması Françoise'nin kendisinden dinleyelim:

"Bu projeye benden başka 8 gönüllü arkadaş daha katıldı. Biraraya geldik, çünkü labirent hakkında daha geniş bilgi edinmek ve sonuçta bulgularımızın görsel bir yorumunu daha sonra bir toplulukta sunmak istedik. Bu proje var [illegible] gücümüzü sınadığı gibi, bilgi, hüner ve fikirlerimizi paylaşmada bizleri yüreklendirdi. İki ay boyunca düzenli olarak toplanan dokümanları seçip tartıştık. Bu toplantılar sonucunda labirenti nasıl ve ne şekilde [illegible] edeceğimiz hakkında ortak bir yaklaşım geliştirdik. Labirent galeride bir süre üzerinde inşa edildi. Kullandığımız malzemeler [illegible] türde kağıt, plastik tel, bol miktarda sicim ve yapıştırıcı idi. Sitede çalışan en az üç kişi olmak üzere, sürekli birlikte olmaya ve bir sonraki aşamaya geçmeden önce toplanarak fikirlerimizi aktarmaya özen gösterdik. Çoğumuz labirentte özgü olmak üzere ilk kez evlerimiz ya da stüdyolarımızda çalışarak ürettiğimiz özgün parçaları daha sonra labirentle birleştirmek üzere galeriye getirdik.

Labirent, çaprasık patikaları ve sarmal koridorları ile bir mağara haritasıdır. Araştırmamız sırasında başvurduğumuz Mısır tekstileri, Yunan ve Roma tablolarında sık sık rastladığımız labirentlerde mağaranın ağzı [illegible] temsil ediyor. Yerin altına doğru ilerleyen koridor Toprak Ana'dır. Toprak, doğurganlık, ürün verme ve büyütme gibi niteliklerinden ötürü tüm evreni yaratan tanrıça olarak [illegible]. Bu nedenle bir oluşumun içinde yeniden doğmak üzere gideceği yerdir orası. Mağaralar gömütler, yeryüzündeki dönüşüm bu düşüncelerin başlangıcıdır. Bu deney mağarada yalnızlık içerisinde ve karanlıkta yeralır ve dinsel bir gizem olarak, doğal bir dönüşüm aşaması, bir kuluçka evresidir. Yani, kişinin özbenliğini kavramaya çalıştığı bir aşamadır bu.

Galeride inşa edilmiş labirent, bilinen en basit şekliyle iç içe geçmiş iki spiralden oluşturuldu. Giriş ve çıkış kapıları birbirinden ayrı ve aynı zamanda birbirine bitişik. Labirente giren patika, üstü tamamıyla kapalı karanlık, dar ve rahatsız bir atmosfere sahip. Bu patika kadının mücadelesini temsil ediyor. Kadının bir birey olarak mücadelesinin yanısıra sanatçı olarak mücadelesi duvarlara serpiştirilen çeşitli parçalarla sembolize edildi. Mücadele patikasının sonu labirentin merkezini oluşturuyor. Bu bölümün duvarları ve tavanı kağıt ve hafif kumaş kaplandı ve her yönden kırmızı bir ışık yansıtıldı. Bu bölüm Toprak Ana'nın kadınlığı simgeleyen rahmini temsil ediyor. Duvarlara ve tabana serpiştirilen heykel ve resimlere bakmak üzere durulması gereken bir yerdir burası. Başka bir deyişle bu bölüm, kadının bir başına kalıp özbenliğini kazanmak üzere kendisi ile hesaplaşma içine girdiği süreçtir.

Dışarı dönen spiral kırmızı merkezden başlıyor. Bu, diğer spiralin tersine giderek artan şekliyle aydınlık ve üstü açık bir bölüm. Kadının gücünü, bilgisini, öz kararlılığını kutlayan ve sembolize eden resim, heykel ve diğer parçalar içeriyor. İçeri ilerleyen spiralin dış duvarı aynı zamanda dışarı çıkan spiralin iç duvarını oluşturuyor. Böylelikle kişinin dışarı çıkmak üzere aynı yolu bir daha kullanması olanaksız. Bunun ise anlamı oldukça açık. Labirente giren ve çıkan aynı kadın olmayacaktır."

[illegible] Toprak Ana'yı temsil ediyor [illegible] Bu kadın Yunan ve Roma [illegible] SİBYL'dir. Yeniden doğuşu [illegible] INITIATION (başlangıç) dır [illegible]

Hazırlayan: Nilgün Çetinalp Erertav

KADIN GÖZÜYLE... Mİ?

Geçtiğimiz aylarda BİLSAK'ta "Kadın Gözüyle" adını taşıyan iki etkinlik oldu. İlki Mart ayında BİLSAK'lı kadın fotoğrafçıların dia gösterisi, ikincisi Mayıs ayında Alman Kültür Enstitüsü'nün sunduğu kadınları anlatan ve kadınlar tarafından çekilmiş 30 dakikalık belgeseller.

10-20 kadar Türkiyeli kadın fotoğrafçının 100'ü aşkın diası ve 6 ayrı ülke (Mısır, Senegal, Peru, Hindistan, İtalya, Almanya) kadınlarını anlatan kadın yapımı kısa filmler... Hepsi "Kadın Gözüyle" başlığı altında toplanmış fakat bence, çoğu bu başlığı hak etmemiş görüntüler.

Kadın gözüyle demek herşeyden önce kadın olmayla görme arasında bir ilişkiye işaret etmektir. Bir insanın cinsiyetiyle gördükleri arasında nasıl bir ilişki olabilir? Fizyolojik bir belirlenme mi sözkonusudur? Toplumsal bir belirlenme mi? Dahası toplumsal belirlenme nasıl kullanılırsa "özgürleştirici" olur?

Feminist olarak "kadın gözüyle" nitelemesinden önce gerçeğe uygun bir durum saptaması sonra da durumun sınırlarını zorlayan bir yorum beklemek hakkım sanıyorum. Böylesi bir beklentiyi ancak "feminist gözüyle" nitelemesinin içini dolduran ürünler karşılar, deyip geçmek de mümkün tabii, ama o zaman da "kadın gözüyle"den ne anlaşıldığını iyi belirtmek gerek.

Benim için "görme" kendi başına özgürleştirici bir eylem. Görme, adını koyma, anlamının başı; çünkü ve mekanik bir olay değil; birçok şeyi görmezden geliriz, bakar fakat görmeyiz, anlamamaya özen gösteririz. Yani niyet, tavır içeren bir eylemdir görmek...

"Kadın gözüyle" deyince kadınları ayırıyoruz; çocuk ya da yaşlı ya da işçi gözüyle değil, kadın gözüyle.

Nedir kadın ve dünyaya nasıl bakar?

Kadın, cinslerden biri değil, öteki cinstir. Yani dünyadaki konumu, dünyayı algılaması, sahiplenme biçimi, yaralanma düzeyi herşeyiyle *erkek olmamasıyla* belirlenmiş bir varlıktır. Hal bu olunca kadınların seçenekleri çok değil. Ya kendi yerinden, kadın yerinden konuşacak, kendini asıl cinsle oranlayacak ya da kendi yerini görmezden gelmeye çalışıp kadın erkek farkı egemenlik taşımıyormuş gibi yapacak. Çoğu kadınlar da böyle yapar.

Kadın yerinden resim çekmek, film yapmak nasıl olabilir? Herhalde kadınları göstermekle yetinerek değil. Gösterilen kadınları erkeklerle oranlayarak göstermeye çalışmak iyi bir yol olabilir. Kadınların gördüklerini çekmek, görme açılarını, nereden baktıklarını vermek belki de. Kadınların dünyaya erkekler gibi karşıdan bakabildiklerini hiç sanmıyorum (uzaklık anlamına karşıdan bakanlar belki ama karşısına almak, dünyayı konu etmek anlamına karşıdan bakmıyorlar henüz). Ne de erkeklerle aynı şeylere ilgi duyduklarını ne de aynı şeyi gördüklerini. Aksini iddia etmek görmenin sadece fizyolojik bir eylem olduğunu söylemeye gelir ki, insanlar için geçersiz bir iddia olur bu. İnsan dünyaya toplumsal olarak belirlenmiş doğar ve dünyaya belirli bir yerden bakar, müdahale eder. Egemen görme biçimlerini edinmek eğitim işidir ve baskı altında tutulan gruplar için de mümkündür kuşkusuz, ama bunun kendini inkâr gibi bir bedeli olabilir.

Alman Kültür Enstitüsü'nün gösterdiği filmlerden İtalyan ve Alman olanların dışındakiler hep köy ya da gecekondu'da kadının yaşam koşullarını, durmak bilmeyen çalışmalarını ve Hindistan'la Peru'da kadın örgütlerinde yer almalarını gösteriyordu. Belki yoksulluk eziyordu bu kadınları. Ekmeği hazır

ADIN IN GÖRDÜKLERİ

alsalar, çamaşır makineleri olsa birçok şey yoluna girecekti. Erkekleri savaş, iş peşinde uzaklaşıyordu evden... O ülkelerin şehirli kadınlarının ise herhalde hiçbir sorunu yok ki 4 filmin hiçbirinde gözükmüyorlar.

Sanayileşmiş ülkelerin kadınlarını gösteren filmlere gelince, tabii ki hiçbiri oradaki kadınların kurtuluşu hareketinden sözetmiyor. Bir punk kadınla marksist-leninist bir kadını karşılaştırıyor biri, öteki de çevre korumacısı bir kadını anlatıyor. Bu filmler punk erkeği değil de punk kadını anlattıkları için mi "kadın gözüyle" çekilmiş, yoksa yapımcıları kadın diye mi, anlayamadım! Bu başlığı kullanmanın, bir modaya uymanın ötesinde uyutucu bir yanı da var: Egemen söylemi, kadın söylemi olarak yutturmaya çalışmak. Allahtan kadın gözüyle çekilmemiş de olsa, üçüncü dünya ülkelerinde çekilen filmlerde konuşan kadınlar uyanık ve yoksulluğun ötesinde sorunları olduğunu anlatabiliyorlar... kadın kulağıyla dinleyenlere...

Bu filmlerin açık seçik mesajı şu: Geri kalmış, sanayileşmemiş ülkelerde, o ülkelerin tarım kesiminde ya da yeni şehirleşen gecekondu bölgelerinde kadınların yaşam koşulları çok ağır, ekonomik koşullar düzeldiğinde kadınların yaşamı kolaylaşacak, bu yüzden kadınların örgütlenmesi, geri kalmış kapitalist düzene karşı geliyor olmaları anlaşılır bir şey, ama ileri sanayi ülkelerinde kadınlar için ancak çevreyi korumak, işçilerin -yani kendilerinin olmayan davasına katılmak ya da marjinalleşmek meşru... Kısacası kadınlara karşı ayırımcılık, ileri olsun geri olsun, hiçbir ülkede yoktur, kadınlar kadın oldukları için ezilen bir grup değildirler, ülkelerinin yazgısı neyse onlarınki de odur. Feministler evlerinize dönebilirsiniz!

Stella Ovadia

GÖRÜŞMEYELİ NELER OLDU?

gördüğünüz gibi *feminist*'in 4. sayısı çıktı. yine merhaba!., bu kez bizi en çok sevindiren geçmiş sayılarımıza oranla, bu sayıya dışarıdan daha çok yazının gelmesi oldu. *feminist*'e gelenlere çok sevindik ve hemen yayınladık. bu yazıları "bize gelenler" başlığı altında okuyabilirsiniz.

dayağa karşı yürüttüğümüz kampanya, yapılan toplantılarla devam ediyor. bu toplantılarda kampanyayı neleri hedefleyerek sona erdireceğiz tartışmalarında ortaya atılan çeşitli önerilerden bazıları:

- kadınlara yönelik şiddetin yasal düzenlemelerle güvence altına alınması için meclise dilekçe verilmesi.
- hukuk bürosu.
- dayanışma ağı ve kadın işyeri
- kadınların dayak yediklerinde arayabilecekleri, sorular sorup, cevaplar alabilecekleri bir telefon numarası gibi...

diğer yandan dayak tanıklıklarıyla hazırlanan kitabın taslağı üzerinde tartışmalar yapıldı. kitaba getirilen eleştiriler daha propagandif olması ve tanıklıklara ağırlık verilmesi yönündeydi. kitabın bu eleştiriler yönünde tekrar yazılarak mart'ta yayınlanması düşünülüyor.

tüyap kitap fuarında esas olarak propaganda yapmaya yönelik afiş, bildiri ve yazılarımızla bir standımız oldu. arkasından hediye fuarından hem kendi çabalarımızla hem de dayanışmacı davrananların katılımıyla kadın giysilerinden ruja, rozetlerden, kadın ajandasına kadar çeşitli şeylerin satıldığı bir fuar daha yaşadık. bu arada 19-28 şubat arası, odakule'de "afeks" kitap şenliğinde de kadın çevresi olarak bir standımız oldu. bugünlerde yoğun olarak kampanyada, bir kadın işyeri (mesela kahve) açmalı mı, açmalıysa mânâsı ne olmalı tartışılıyor.

görüşmediğimiz sürede "demokratik mücadelede kadın derneği" ve "demokratik kadın derneği" kuruldu. bu arada yılbaşını kutladık. ortaköy'de yeşillerin düzenlediği müzikli, şaraplı, yemekli (kuru fasulye, pilav vardı) ve de ucuz eğlentide çoğumuz şıklık yaparak oradaydık. danslar ettik. açtığımız standta dergi ve kitaplarımızı sattık.

8 mart kadınlar günü nedeniyle istanbul reklam kültür merkezi'nde 6-13 mart arası film, panel, kadın müzesi vs. etkinlikler yer alacak.

biz feminist dergisinden kadınlar bir süredir her hafta perşembe günleri *melis cafe*'deyiz. (adres: barbaros bulvarı, bostancıbaşı sokak) bizimle tanışmak ve konuşmak isteyen kadınlar 19.00-22.00 arası gelirlerse bizi melis'te bulabilirler.

diğer yandan *kadın çevresi* her hafta pazartesi ve cuma günleri 13.00-17.00 arası açılıyor. bizi burada da bulabilirsiniz.

geçtiğimiz aylarda bilsak'da ve "ayrımcılığa karşı kadın derneği"nde *feminist*'ten kadınların da konuşmacı olarak katıldığı kadın tartışmaları oldu. Bu tartışmalar bundan sonra da cumartesi günleri devam edecek. gelmeyi isteyenler için tartışma konuları: 19 mart: okulda ayrımcı uygulamalar (saat 14.00); 16 nisan: kadın ve siyaset (saat 14.00). adres: türkbeyi sokak pembe apt. no.33 pangaltı.

bilar'da da "kadın araştırmaları seminerleri" devam ediyor.
3 mart (saat 18.00-20.00) radikal feminizm-yaprak zihnioğlu
7 mart (saat 18.00-20.00) reformist/liberal feminizmler-şirin tekeli ve stella ovadia
10 mart (saat 18.00-20.00) türkiye'de feminizm (panel. tüm katılanlardan isteyenlerle.)

gelecek sayıda görüşmek üzere...

İletişim Yayınları

OSMANLIDAN GÜNÜMÜZE KADIN

- TANZİMAT, KADIN VE GÜNDELİK HAYAT
- 1930 BELEDİYE SEÇİMLERİNDE SABİHA SERTEL'İN ADAYLIĞI
- HALK FIRKASI'NDAN ÖNCE KURULAN PARTİ: KADINLAR HALK FIRKASI
- İLK KADIN RESSAMLARIMIZDAN CELİLE HANIM
- OSMANLI KADINLARI ÇALIŞTIRMA CEMİYETİ, KADIN ASKERLER VE MİLLİ AİLE
- CUMHURİYET DÖNEMİNDE KEMALİST KADIN KİMLİĞİNİN OLUŞUMU
- ALAFRANGA EVLENME İLANLARI
- MEŞRUTİYET YILLARINDA KADINLARA DAİR SÖYLENMİŞ SÖZLER

Derginizin Bu Ayki Eki, 36 Sayfalık 'Bizde Kadın'

Klodfarer Cad. İletişim Han Cağaloğlu/İstanbul-34400 Tel: 520 14 53/54/55